

ישמח ישראל

המבואר

מאמר מספה"ק ישמח ישראל
על פרשת השבוע
בתוספת ביאור והערות

לד לד

תוכן העניינים

מבוא	ד
ישמח ישראל	ו
הביאור	ט
תמצית המאמר	כב
הוראה למעשה בעבודת ה'	כד
בינת המאמר	כה
אמרות ופנינים יקרים	לב

דברי רבינו ז"ע בענין לימוד דברי תורתו מתוך צוואתו הק'

...הנני מאמין באמונה שלימה כי מאהבת הקב"ה ומחסדו הגדול אשר חושב מחשבות לעזרת כל הנשמות אשר לא ידח ממנו נדח חלילה, ברחמי הרבים סבב כל הסיבה הזאת אשר ישמעו אנשים אשר קטנם עבה ממתני לקולי, ויבקשו תורה מפי נדכה ונכאה כמוני אשר נפלאה היא בעיני, למען אקיים מצות ושננתם לבניך אלו התלמידים, למען אשר לא ימחה שמי חלילה מישראל, ומדי זכרם בי יזכרוני לטובה למען להעלות משאול תחתיה.

לזאת אבקש ואתחנן בבכי ובתחנונים מעת אוהבי ורעי, אשר מסרתי נפשי עליהם, וכמעט רוב ימי חלדי הייתי משרת להם לעסוק לטובתם בכל האפשרות, זכרו נא לבקש רחמים על הדין נפשא עלובתא, ובכל עת אשר תהיו פנוים מצרכיכם ותעסקו במילי דשמיא, תזכרו נא גם אותי השפל והנדכה, אשר הייתי עמכם בצוותא חדא שנים רבות, לבקש רחמים על נשמת...
ב

כס"ד לך לך תשפ"ה גליון רא שנה ה

התודה והברכה לכל המסייעים בהוצאת השיעור
ישלם ה' פעלם ותהי משכורתם שלמה מן השמים

לתשומת לב הלומדים היקרים והנכבדים.
שגיאות מי יבין, היות וקונטרסים אלו יוצאים לעת
עתה בלחץ של זמן, ואין מספיק שעת הכושר להגיה
את הקונטרס כמו שצריך, לכן אנו מודעים בזה שכל
הקונטרס אינו מוגה, והוי דן את כל האדם לכף זכות.
כמו כן נשמח מאד לקבל הערות והארות לתיקונים
הוספות והשמטות וכל המצטרך

על פי הלכה אסור לעיין בגליון בעת **אמירת קדיש**
(מ"ב ס' נו סק"א), בעת **חזרת הש"ץ** (מ"ב ס' קכד
סק"ז-יח), בעת **קריאת התורה** (סימן קמו ס"ב),
בעת **שעוסק בתפילה או בברכה** (מ"ב ס' קצא
סק"ה).

לתגובות והערות ולכל ענייני הגיליון
03-9146666
פקס: 03-6162226
אימייל: hayismachyisroel@gmail.com

כמו"כ להשתתפות בהוצאות הגיליונות הבאים
נא פנו בכתובות הנ"ל.

פטרון החודש

לעילוי נשמת

הרה"ח ר' נתן נטע ז"ל ב"ר שמעיה הי"ד

שושיצקי

גלב"ע ט"ו חשוון תשס"ב

תנצב"ה.

נדבת המשפחה

זכות האדרת דבריו הק' של רבינו הגדול מאורן של ישראל
מרוץ בעל הספה"ק ישמח ישראל זצוקלה"ה זיע"א, יעמוד
ליבותם להצלחה בכל העניינים אבי"ר

מבוא

תאמר שהבירה הזאת בלא מנהיג - הציץ עליו בעל הבירה ואמר לו אני הוא בעל הבירה

שנה כבר לכו"ע הכיר את בוראו, וא"כ איך יתכן הוה אמינא של תאמר שהעולם הזה בלא מנהיג!?

על כך מאריך ומעמיק רבינו במאמר המחולק כאן לשלושה חלקים: בחלק הראשון מביא את הביאור של אביו כ"ק מרן רבינו הזקן זי"ע, ביאור נורא שמתוכה משתקף גודל מדרגת היראה של רבינו הזקן זי"ע. בחלק השני מפרש רבינו באופן אחר ועמוק מאד, והוא בענין שני הנהגות שהקב"ה מתנהג בעולמו, א. הנהגה של 'חסד ודין' ממוזג. ב. הנהגה של 'רצון עליון' חנון ורחום אף למי שאינו ראוי, ואף שמצד סדר הנהגת העולם צריך שיהיה אתערותא דלתתא כדי שיתעורר השפעת החסד באתערותא דלעילא, עכ"ז הבטיח הקב"ה לאברהם אבינו ע"ה, שבכח זכות האמונה שייאמינו אף בבחינת ואמונתך בלילות, בזכות זה יתעורר זכות אברהם ראש המאמינים, ויהי' להם למגן ומחסה ומסתור. בחלק השלישי מבאר על פי זה גם בענין התשובה, איך יתעוררו ישראל לתשובה בשפל מצבם באורך ותוקף הגלות, ואיך ובמה יזכו לגאולת

המאמר שלפנינו מכתב יד קדשו של רבינו זי"ע הוא מאמר עמוק מאד בסוד הנהגת הקב"ה את עולמו, דבר שאברהם אבינו ביקש וחקר להבין סוד זה, המאמר כולו בנוי על דברי המדרש רבה הידועים: שפותח בביאור הכתוב לך לך וגו': משל לאדם שהיה עובר ממקום למקום וראה בירה אחת דולקת, אמר תאמר שהבירה הזאת בלא מנהיג, הציץ עליו בעל הבירה א"ל אני הוא בעל הבירה, כך לפי שהיה אבינו אברהם אומר תאמר שהעולם הזה בלא מנהיג הציץ עליו הקב"ה וא"ל אני הוא בעל העולם.

רבינו זי"ע כותב שדברי המדרש תמוה וקשה להולמו, עיקר הקושיא היא, איך יתכן לומר שאברהם אבינו עליו השלום שהיה ראש וראשון לכל המאמינים שישאל אפשר שהעולם הזה בלא מנהיג! וכי יעלה על הדעת שאברהם אבינו יעמוד רגע אחד עם ספק כזה! הרי בן שלש שנים כבר הכיר את בוראו, ואף שיש דעות שסוברים שזה היה רק בשנים מאוחרות יותר, אבל כשהיה בן מ"ח

כולם יצא. ואנו תפילה להחונן לאדם דעת שיחננו חב"ד להבין ולהשכיל - ובעיקר לשמור ולעשות ולקיים.

השתדלנו עד כמה שאפשר במסגרת זו להרחיב ולבאר קצת את עומקם של דברים, אבל עדיין הסתום מרובה על העומד, מה גם שיש כמה דברים הקשורים לתורת הנסתר ואין לנו עסק בנסתרות, והעתקנו קצת מפי ספרים וסופרים את מה שכתבו בענין זה, ותן לחכם ויחכם עוד.

רבינו זי"ע מסיים וחותם את דברי קדשו בחיזוק גדול בענין האמונה, ואומר בקדשו:

כי "לאמונה יוכל כל אדם לזכות באיזה מצב שיהיה עומד, כל זמן שעוד מחזיק באמונת אלקי ישראל יוכל להאמין בה' וברוממותו, וברוב רחמנותו שאין לו סוף ותכלית יוכל לרחם גם על שפל ונבזה וחדל אישים כמוני גם כן, ובכח אמונה הזאת מעורר זכות אברהם מדת חסד, להמשיך עליו חסד ממקור החסד לרחם עליו בגלותו, לעורר לבו לאהבת השי"ת, ולהחזירו בתשובה שלימה לפניו, ובזכות אמונה הזאת נזכה לגאולת עולם, וכמו שנאמר והי' לך ה' לאור עולם".

עולם. כדרכו בקודש יבאר רבינו בתוך מאמרו הק' מענין לענין באותו ענין עוד ענינים נשגבים בעבודת השי"ת כפי המופיע בתוכן המאמר לפני ביאור המאמר

כאמור מאמר זה אף אם אמנם נראה כבר השגה בפשוטו של מקרא, אבל כדרכו של רבינו הוא מאמר עמוק מאוד, וכ"ק מרן רבינו האמונת משה זי"ע כתב על מאמר זה (פ' לך אות ח) בשנת תשל"ב [שנה אחת קודם הסתלקותו!] לאחר שכברו עברו יותר מארבעים שנה המועילים לאדם לעמוד על דעת רבו! מכל מקום כותב: "הגם שלא זכיתי עד עכשיו להתגלות פנימיות דברי קדשם, אבל אני מודה להשי"ת על רוב חסדו שחנני מאוצר מתנת חנם על כל פנים קצת, וזאת ארשום בעזה"י!" ואם הוא לא הבין בזה אלא קצת אנן מה נענה אבתריה! אם הצדיק כתמר יפרח, הראש וראשון של מעתיקי השמועה מעיד על עצמו כך, אין לנו העזה להתימר לחשוב ולו לרגע קט, שיש לנו השגה כל שהוא בדבריו הקדושים, אך מכיון שתורה היא וללמוד אני צריך, לכן ביארנו קצת את ביאורי והבנת המילים, והתנצלות זו לא יצא ללמד על מאמר זה בלבד, אלא ללמד על כלל המאמרים

ישמח ישראל

ובלעדי השגחתו וחיותו שבכל רגע היה חוזר הכל לתוהו ובוהו, והאיך יוכל איש לחטוא ולמרוד ח"ו נגד כבודו, אלא אמר אברהם אבינו ע"ה מסתמא על הצדיקים הדבקים בו ית' הוא משגיח עליהם בעינא פקיחא, וכמו שכתוב (דה"ב טו, ב) ה' עמכם בהיותכם עמו, היינו לאותן שדבקים בו ית' אין ספק שהקב"ה משגיח עליהם, אבל לשאר העם מסר אותם למערכת השמים, כן היה הסלקא דעתך של אברהם אבינו ע"ה. אבל האמת שהקב"ה משגיח אף על שפל שבשפלים, ואין דבר נסתר מנגד עיניו, רק בחמתו וברוב רחמיו הוא סובל ומעלים עין מסוררים, למען יהיה תקומה לעולם הזה, ועולם כמנהגו נוהג ושוטים שקלקלו עתידים ליתן את הדין (ע"ז נד:). וזה הוא דברי המדרש 'כך אמר אברהם אבינו תאמר שהעולם הזה בלא מנהיג' היינו כנ"ל, 'אמר לו הקב"ה אני הוא בעל העולם' כולו באיכותה וכמותה, וכדכתיב (ירמיה כג, כד) אם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו, ורק ברוב רחמי אני סובל ומעלים עין מסוררים למען קיום העולם.

ואולי נוכל לפרשו כאשר מבואר במדרש (ב"ר מ, ה) ובזוה"ק (ע"ח"ב פג:). שכאן התחיל הגלות, והקב"ה אמר לאברהם אבינו ע"ה צא וכבוש הדרך לבניך, וכיון שראה אברהם אבינו תוקף הגלות וחשכות

[ב] במדרש רבה (ב"ר לט, א) **ויאמר ה' אל אברם לך לך מארצך וגו' (יב, א) רבי יצחק פתח** (תהלים מה, א) **שמעי בת וראי והטי אזנך וגו', משל לאחד שהיה עובר ממקום למקום וראה בירה אחת דולקת, אמר תאמר שהבירה הזאת בלא מנהיג, הציץ עליו בעל הבירה אמר לו אני הוא בעל הבירה, כך לפי שהיה אבינו אברהם אומר תאמר שהעולם הזה בלא מנהיג, הציץ עליו הקב"ה ואמר לו אני הוא בעל העולם.** והמדרש הזה תמוה וקשה להולמו, וכבר דיברו בקדשם בפירוש המדרש הזה כמה ספרי קודש (של"ה פר' זו תורה אור אות ג, מגלה עמוקות פר' זו"ה גם נרמז).

וכ"ק אמו"ר זצלה"ה זי"ע דיבר בקדשו לבאר, דהנה אברהם אבינו ע"ה השיג השגות אלקות ואמונתו ית"ש מצד חקירת שכלו, וכאשר ראה שהעולם חוטאים ואובדים בזה העולם בעניני העולם הזה, מחמת אש תבערת היצר הרע אשר בוער בקרבם כיקוד אש, וזה הוא פירוש בירה אחת 'דולקת', וכמובא לקמן בהמדרש (ב"ר לט, ח) אמר רבי לוי בשעה שהיה אברהם אבינו מהלך בארם נהרים ובארם נחור ראה אותן אוכלים ושותים ופוזזים אמר הלאי לא יהיה לי חלק בארץ הזאת, ומרוב חקירתו התחיל לחקור האיך יוכל להיות, שהבורא ב"ה משגיח בהשגחה פרטית על כל איש ואיש,

אף לעורר מעט, ולפתוח פתח כחודו של מחט, איזה אתערותא דלתתא, ממילא בכח ההנהגה לא יהיה ביכולת לרחם עליהם, וגם מי שיעורר בעדם רחמים רבים ממקור הרחמים גם כן לא יהיה להם, ממילא לפי סברתו ח"ו לא יהיה תקומה חלילה. לזאת הציץ עליו הקב"ה וא"ל 'אני הוא מנהיג העולם הזה, היינו אם נסתמו כל השערים והגיעו ח"ו לשער הנו"ן כאשר היה במצרים (זו"ח ט), אז יעשה הקב"ה למען שמו הגדול לפדות חלקו, בחינת מלך אסור ברהטים (שה"ש ז, י), לאשר כי משגיח על תוכן נקודה הפנימית שלב כל אחד מישראל, מה שאי אפשר למלאך ושרף להבין זאת, זולת 'אני' ה' חוקר לב בוחן כליות (ידמיה ז, י), וזה הוא 'אני', בבחינה זאת הנני מנהיג העולם אז.

ובאמת אמר לו הקב"ה שלמען אברהם עבדו אוהבו יעשה זאת, וזכות אבות לא יכלה, וזה הוא פירוש המדרש רבה, כך אמר אבינו, שהוא אבינו ואנחנו בניו ובזכותו ירחם עלינו. אבל אברהם אבינו ע"ה הביט על עצמו, שירא שאם יזכור הקב"ה זכותו יזכור גם אבותיו, והמה לא טובים, על כן אמר לו הקב"ה 'שכחי עמך ובית אביך', כי ממך אני מתחיל, ולא מהם ח"ו, סדר היחוס עם סגולתי, 'זיתאו המלך יפוך' ליפותך בעולם, כי אתה הוא היפה אף נעים, ובך מתחיל השתלשלות זרע עם קודש, ולמענך אעשה חסד להם, ואורך יזרח עליהם בעת החושך, עד שיזכו לאור עולם.

וכן מבואר לקמן במדרש (ב"ר מד, טז) וירד העיט על הפגרים וישב אותם אברם (טו, יא) אמר רבי אסי נסב אברהם מכישה והיה מכישה להון ולא היו מכתשין, אף על פי כן וישב אותם אברם בתשובה, אמר רבי עזריה לכשיעשו בניך פגרים בלא גידיים

הזמן שיהיה בסוף בעקבתא דמשיחא, והנהגה נקרא מה שהוא על פי דין, ואף על ידי רחמים, מכל מקום יש בו קצת דין ממוזג בחסד, כאשר היה בתחילת הבריאה ששיתף מדת הרחמים למדת הדין (ב"ר יב, טו), אבל הכל על ידי מעט דין, ולזאת צריך לכל התערורות רחמים קצת אתערותא דלתתא (זוה"ק ח"ג צב:), ובמדה שאדם מודד בה מודדין לו (סוטה ח:), וזה נקרא בחינת מנהיג העולם כולו במדת הרחמים (סדר סליחות), שהוא ממוזג דין בחסד (תיקו"ז עז:), אבל אם אין שום זכות ושום אתערותא דלתתא, מצד ההנהגה מלך במשפט יעמיד ארץ (משלי כט, ד), לא נוכל לזכות במשפט, אם לא למענו יעש, מצד חסד עליון, ומבחינת רחמים רבים, בחינת למעני וגו' (ישעיה מח, יא), שאין לו סוף ותכלית, ומאוצר מתנת חנם יחנונו, אבל לא בהנהגה הפשוטה.

ובזה נראה לפרש המדרש הנ"ל, משל לאחד שעובר ממקום למקום וראה בירה אחת דולקת, וכטבע האש שדולק בכל פעם יותר, הוא כמתמה תאמר שאין עליו מנהיג, וכיון שהציץ עליו המנהיג אז מבין כי בטח כאשר יש מנהיג ורואה שבוער אש ואינו מכבה, אף שאדם בהול על ממונו (שבת קיז:), מסתמא מבין הבעל הבית שכן הוא טובתו, שיבער עד שתגדל התבערה ואז יכבה, ובזה ייטיב לו. כן כאשר הציץ אבינו מתחילת עד סוף כל הגלות, וראה דלקת אש התבערה מן היצר הרע, שאור שבעיסה ותוקף השעבוד וחשכות הזמן, ואין גודר גדר ואין מי יעמוד בפרץ, ובכל יום קללתו מרובה מחבירו (סוטה מט:), כי תגדל המדורה והלהבה, ומה יעשו ענני הצאן התועים בלי רועה ומנהיג, והמה עניים ודלים מדעת ובשפלות המצב, ולא יוכלו

אזכור להם זכות אמונתך, שאברהם אבינו ע"ה היה הראשון למאמינים (עי' פסיקתא זוטרתיא שה"ש ד, ח), ובכח אמונתם בחשכות יעוררו את ימין עוז לעשות חיל.

וזה בך חותמין (פסחים ק"ז:), היינו בעת הגאולה שיהיא התכלית והחתימה, כעין מאמר חז"ל (ברכות י"ב). הכל הולך אחר החיתום, אז רק בזכות אמונה, שיאמינו אף בבחינת ואמונתך בלילות (תהלים צ"ב, א) הרומז לחשכות הגלות (רש"י שם), בזכות הזה יעורר זכות אברהם ראש המאמינים, ויהיה לכם למגן ומחסה ומסתור.

ולאמונה יוכל כל אדם לזכות באיזה מצב שיהיה עומד, כל זמן שעוד מחזיק באמונת אלקי ישראל יוכל להאמין בה' וברוממותו, וברוב רחמנותו שאין לו סוף ותכלית יוכל לרחם גם על שפל ונבזה וחדל אישים כמוני גם כן, ובכח אמונה הזאת מעורר זכות אברהם, מדת חסד (עי' מיכה ז, כ), להמשיך עליו חסד ממקור החסד לרחם עליו בגלותו, לעורר לבו לאהבת השי"ת, ולהחזירו בתשובה שלימה לפניו, ובזכות אמונה הזאת נזכה לגאולת עולם, וכמו שכתוב (ישעיה ס, ט) והיה לך ה' לאור עולם. (כת"ק)

ועצמות זכותך עומדת להן. ועיין תרגום ירושלמי על פסוק זה, [וזה לשוננו, ויהי כד יהוין עיצין עיצן בישן על בני ישראל, זכותיה דאברהם צדיקא מבטלא יתהון].

ופירוש דברי המדרש פגרים בלא גידין הוא, דהנה רמ"ח איברים שבאדם הוא כנגד רמ"ח מצוות עשה, ושס"ה גידיים כנגד שס"ה לא תעשה (תנחומא תצא ב, זוה"ק ח"א קע:), ואם מקיים האדם מצות עשה ממשיך לנפשו חיות דקדושה מאור מצוה זו, וישב אדם ולא עבר עבירה, מחמת יראת ציווי הקב"ה, נותנים לו שכר כעושי מצוה (קדושין לט:), וממשיך חיות אור מאמר אלקים חיים קדושת הלא תעשה, ומזה נמשך חיות לכל איברים וגידיים, אבל ח"ו כשמחסרים לקיים המצוות עשה, ומה גם אם ח"ו עוברים על הלא תעשה, נעשו בחינת פגרים מתים בלא חיות (שערי קדושה חלק א שער א). וזה רמז לו הקב"ה אף אם ח"ו מחמת תוקף הגלות ומדוחק ומשעבוד, יעברו ח"ו בניך באונס בלא דעת על המצוות עשה ולא תעשה, ואף שלא ימשכו חיות להם ממקור המצוות, אף על פי כן אני אביט אל פנימיות לבותם, הצועקים אל פני ה' צור לבבם וחלקם, ובזכות תוקף אמונתם אף בחשכות הגלות

הביאור

מבוא וחוכן המאמר

תוכן המאמר: יבאר את עומק הכוונה במה שהקשה אברהם אבינו ע"ה: תאמר שהעולם בלא מנהיג, ובתשובה שהשיבו הקב"ה: אני הוא בעל העולם. שהשאלה והתשובה היה על סדר הנהגת הקב"ה את העולם. ויבאר עוד את כח האמונה שמעורר את זכות האמונה של אאע"ה, ומביא לתשובה ולגאולת עולם.

- הקב"ה משיגה בהשגחה פרטית בכל העולמות ובכל הברואין מקטן ועד גדול ואפילו על שפל שבשפלים, רק בחמלתו הגדולה סובל ומעלים עין מסוררים, כדי שיהיה תקומה לעוה"ז ועולם כמנהגו נוהג, ושטים שקלקלו עתידים ליתן את הדין.
- הקב"ה מנהיג את עולמו בשני הנהגות, א. בהנהגה של דין וחסד ממוזגים, וכפי התנהגות בני אדם למטה כך מתעורר עליהם הרצון למטה. ב. הנהגה של 'רצון העליון' שאין בו דין כלל, והוא חנון ורחום אף למי שאינו כדאי וראוי לכך.
- היחוס של ישראל מתחיל מאברהם אבינו ראש המאמינים, וכל מי שמתחזק באמונה, מעורר בזה את כח האמונה של אאע"ה, ועי"ז יתעורר ההנהגה של 'רצון עליון'.
- רמ"ח איברים ושס"ה גידין שבאדם מכוונים כנגד רמ"ח מצוות עשה ושס"ה לא תעשה, ומשם הם יונקים את קדושתם ואור חיותם.
- ביאור עמוק בתשובת הקב"ה לאברהם אבינו: לכשיעשו בניך פגרים בלא עצמות וגידין זכותך יעמוד להם. מהו בלא גידין ועצמות, ואיזה זכות יעמוד להם בזה.
- בזכות האמונה זוכים לגאולה הפרטית, לעורר לבו לאהבת השי"ת, וכן זוכים עי"ז לתשובה ולגאולה שלמה.
- כל אדם באיזה מצב שיהיה עומד יכול לזכות לאמונה, להאמין בה' וברוממותו, וברוב רחמנותו שאין לו סוף ותכלית יוכל לרחם גם על שפל ונבזה וחדל אישים.

נקודת המאמר: בעת הגאולה שהיא התכלית והחתימה, אז רק בזכות אמונה, שיאמינו אף בבחינת ואמונתך בלילות בחשכות הגלות, בזכות הזה יעורר זכות אברהם ראש המאמינים, להכניס אור וחיות דקדושה לכל האיברים והגידין, ויהיה למגן ומחסה ומסתור. ולאמונה יוכל כל אדם לזכות באיזה מצב שיהיה עומד, כל זמן שעוד מחזיק באמונת אלקי ישראל יוכל להאמין בה' וברוממותו, וברוב רחמנותו שאין לו סוף ותכלית, ובכח אמונה הזאת מעורר זכות אברהם, מדת חסד, להמשיך עליו חסד ממקור החסד לרחם עליו בגלותו, לעורר לבו לאהבת השי"ת, ולהחזירו בתשובה שלימה לפניו, ובזכות אמונה הזאת נזכה לגאולת עולם, וכמו שכתוב והיה לך ה' לאור עולם.

מביא את דברי המדרש על הציווי לאברהם אבינו
'לך לך מארצך' וכמה תמיהות שיש בדבר

[ב] איתא במדרש רבה (לט, א) על הכתוב: ויאמר ה' אל אברם לך מארצך וממולדתך ומבית אביך וגו' (יב, א). ולכאורה קשה למה שינה הכתוב להקדים את המאוחר, שהרי בתחילה יוצא אדם מבית אביו ואח"כ ממולדתו עד שיוצא לגמרי מארצו? ועוד שהרי כבר יצא מארצו וממולדתו והגיע עם אביו עד חרן, ואח"כ למה היה צריך לחזור ולומר לו לך לך מארצך וממולדתך?

ולכן כשבא ר' יצחק לדרוש בפרשה זו, פתח לדרשה במקרא: **'שמעי בת וראי והטי אזנך** ושכחי עמך ובית אביך וגו' (תהלים מה, יא). אמר רבי יצחק: **משל** למה הדבר דומה, **לאחד שהיה עובר ממקום למקום וראה בירה** חצר פנימית גדולה ומפוארת שהיא **אחת** - מיוחדת בגודלה ויופי תוארה, שהיא **דולקת** באש והולכת ונשרפת כולה, **אמר** האיש הזה מתוך תמהון, **שמה תאמר שהבירה הזאת** שבודאי בנה אותה איש חכם ועשיר, הייתכן שהיא עומדת כעת **בלא מנהיג** שימנע את שריפתה?

הציוץ - הוציא פניו מתוך מחבואו, והביט **עליו בעל הבירה, אמר לו: אני הוא בעל הבירה** ואין היא נשרפת מחוסר מנהיג, אלא שיש טעם וסיבה לדבר שאני נותן לה להישרף, **כך** הוא הנמשל **לפי שהיה אבינו אברהם** רואה את העולם הזה ומתבונן בו איך הוא עומד כל פעם ונשחת מתוך מעשי הרשעים, בדור אנוש, ודור המבול, ודור הפלגה, ולכך היה תמה **ואומר: שמא יתכן שתאמר שהעולם הזה** שבודאי ברא אותו הבורא ב"ה בחכמתו וגבורתו, והוא עומד עכשיו חלילה **בלא מנהיג** שימנע את השחתתו? **לכך הציוץ** - הביט ונגלה **עליו הקב"ה ואמר לו: אני הוא בעל העולם**, ואין הוא נשחת ח"ו מחוסר מנהיג, אלא שיש טעם וסיבה בדבר שניתנה רשות להשחית העולם במעשי הרשעים בהסתר פני המנהיג^א.

המדרש הזה תמוה איך יתכן שהיה לו לאברהם אבינו ע"ה איזה הוה אמינא לומר שהעולם הוא בלא מנהיג ח"ו? **והיא קושיא גדולה מאד וקשה להולמו** [להבנת עומק הקושיא ועוד דקדוקים בזה עיי' בביאורים אות^ב], **וכבר דברו בקדשם בפירוש**

הערות וצינונים

ידי שיעזוב לגמרי את דרכים והנהגותיהם, ויתרחק לגמרי מעובדי עבודה זרה.

ורבינו לא הביא כאן את השלמת הדברים, כי כאן בא לבאר רק את ההוה אמינא של אאע"ה, איך יתכן שיחשוב לומר שהעולם הזה הוא בלי מנהיג, ויבאר גם את עומק המכוון בתשובת הקב"ה **"אני הוא בעל הבירה"** מהתשובה היא זאת, סוף סוף עדיין אי אפשר להבין מדוע נותן בעל הבירה שתישרף כל הבירה? אבל בסוף המאמר יבאר רבינו גם את השלמת דברי המדרש, ונביאנו במקומו, ראה בהערה להלן אות כד.

ב. הנה בגמרא נדרים אמרו: **בן שלש שנים הכיר אברהם את בוראו, ובמדרש נחלקו אם בן שלש שנים או בן מ"ח.** ובפסיקתא איתא בן חמישים שנה. והרמב"ם כתב בן ארבעים שנה. וכתבו הספרים שאמנם בן שלש כבר הכיר אברהם

א. השלמת דברי המדרש הוא לבאר את המשך הכתוב, **'הטי אזנך ושכחי עמך ובית אביך'** למה הקדים הכתוב (בתהלים) ואמר **'ושכחי עמך'** ואח"כ **'ובית אביך'**. כי אמנם יציאת הגוף היא קודם מבית האב ואחר כך מבית העם, אבל מה שהנפש שוכחת את זכר המחשבות והעדויות, היא בתחילה של בני העם ואח"כ של בית האב, כי מבית העם הוא רחוק יותר וממילא קל יותר לשכוח מהם, משא"כ מבית האב שהוא קרוב אליו קשה יותר, ולכן הקדים הקב"ה וצוה עליו ללכת מן הקל אל הכבד, וזהו הטעם שגם כאן בציווי של **'לך לך'** הקדים הקב"ה וצוה עליו לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך, כדי שיצא וילך מן הקל אל הכבד. וגם מה שאמר לו לך לך וגו' אף שכבר יצא משם, מושם ששם מיירי שיצא בגופו משם, וכאן ציווה לו ה' שיצא בנפשו משם ויתנתק מהם, על

כמוהו להבין שאם יש בנין יפה ומסודר כל כך הרי שיש מנהיג לבירה, וכל זה הוא **מחמת אש תבערת היצר הרע אשר בוער בקרבם כיקוד אש**, והם עסוקים כל היום לרדוף אחר תאוות ותענוגי עולם הזה, ואין להם זמן ורצון להתבונן, **וזה הוא הפירוש בירה אחת 'דולקת'**, היינו שאש תאוות היצר הרע בוער בהם, **וכמובא לקמן בהמדרש (לט, י): א"ר לוי בשעה שהיה אברהם אבינו מהלך בארם נהרים ובארם נחור, ראה אותן אוכלים ושותים ופוחזים**, וכולם רודפים ושקועים בתאוות עוה"ז כאש בוערת, ולכן **אמר הלואי לא יהיה לי חלק בארץ הזאת**, שחשש לגודל ענוותנותו שמה ימשך ח"ו אחריהם^ה. **ומרוב** שהיה רגיל תמיד להתבונן

המדרש הזה כמה ספרי קודש [עיין בשל"ה הק' תורה אור אות ג, מגלה עמוקות ד"ה גם נרמז]^א.

מביא ביאור עמוק כוונת המדרש מאביו כ"ק רבינו האדמו"ר הזקן זי"ע שאאע"ה רצה להבין את סדר הנהגת הבית"ש בעולמו, כי סבר שיש השגחה פרטית רק לצדיקים הרבקים בהש"ת, ושאר האנשים מסורים בידי מערכת השמים והמזלות

וכ"ק אממו"ר זצלה"ה זי"ע דיבר בקדשו לבאר את דברי המדרש, דהנה אברהם אבינו ע"ה השיג השגות אלקות ואמונתו ית"ש מצד חקירת שכלו, וכאשר ראה שהעולם חוטאים ועובדים בזה העולם בעניני העולם הזה, ואינם מתבוננים

הערות וצינונים

שהעולם הוא בלא מנהיג, ושאלתו לא היתה **האם יש מנהיג** לבירה אלא **"היכן הוא המנהיג"**, כיון שלא הבין מדוע אין הקב"ה מכלה את הרשעים שמאבדים את העולם, והשיב לו הקב"ה **"אני בעל הבירה"** ואם הבעל הבית מניח את השריפה ואינו מכבה אותה בודאי שיש לו סיבה טובה לכך, שעדיף לו שתישרף הבירה. ומיד כששמע זאת אברהם אבינו נחה דעתו אף שלא הבין מהו הסיבה. ורבינו יבאר באופן אחר את עומק כוונת המדרש. ובתחילה מביא את פירושו של אביו כ"ק מרן האדה"ז זי"ע, ואח"כ מוסיף לפרש את פירושו על דברי המדרש.

ד. כפי שהבאנו ביאור דלעיל מרשיז"ל במדרש, וכענין זה כתב הרמב"ם ז"ל (פ"א מהלכות עכ"ם ה"ג) בלשונו הטהור: כיון שנגמל איתן זה (אברהם אבינו) התחיל לשוטט בדעתו והוא קטן והתחיל לחשוב ביום ובלילה, והיה תמה היאך אפשר שיהיה הגלגל הזה נוהג תמיד ולא יהיה לו מנהיג ומי יסובב אותו, כי אי אפשר שייסב את עצמו ולא היה לו למלמד ולא מודיע דבר אלא מושקע באור כשדים בין עובדי כוכבים הטיפשים ואביו ואמו, ... עד שהשיג דרך האמת והבין קו הצדק מתבונתו הנכונה... ובן ארבעים שנה הכיר את בוראו... והתחיל לעמוד ולקרוא בקול גדול לכל העולם ולהודיעם שיש שם אלוה אחד לכל העולם, ולו ראוי לעבוד.

ה. עיין ברמב"ם (פ"ו מהלכות דעות ה"א) דרך ברייתו של אדם להיות נמשך בדעותיו ובמעשיו אחר רעיו וחבריו, ונוהג כמנהגה

את בוראו, אבל נחלקו מתי נשלמה בשלמות אמינות הכרת הבוב"ה. ועכ"פ לכל השיטות עד חמישים שנה לכו"ע נשלמה הכרתו של אאע"ה באמונת והכרת הבוב"ה. והנה כשצוה הקב"ה לאאע"ה **"לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך"** היה בן חמש ושבעים שנה כמבואר בפרסוק. וא"כ אין שום ספק שאז כבר היתה אמונתו איתנה וחזקה, וא"כ איך יתכן שיחשוב לומר שהעולם הזה בלא מנהיג. וזהו הקושיא הגדולה שקשה להולמו. כמו כן יש להבין למה אמר אאע"ה שהבירה בלא מנהיג, מה ענין מנהיג לבירה, והיה לו לומר שהבירה בלא בעל הבית, וכמו שהשיבו אותו אדם אני הוא בעל הבירה, ולא אמר לו אני מנהיג הבירה. וכן בנמשל אמר הקב"ה אני הוא בעל העולם. ועוד יש להבין מהו התשובה **"אני הוא בעל הבירה"**, והלה אדרבה, עכשיו קשה יותר, אם יש לבירה בעל הבית למה א"כ נתן לה להישרף?

ועוד יש לדקדק בדברי המדרש: א] למה צריך לומר במשל שהאדם היה עובר במקום למקום, ומה היה חסר אילו היה האדם עומד במקום אחד וראה בירה דולקת וכו'. ב] למה צריך לומר שהבירה דולקת, היה יכול לומר שראה בירה אחת יפה מאוד וביקש למצוא היכן הוא בעל הבירה, שהרי לא יתכן שאין לבירה כזו בעל הבית. את כל אלה יבאר רבינו במאמרו הק' אחת לאחת.

ג. עיין במפרשי המדרש במהרה"ו ועץ יוסף וידי משה ועוד תיבאר, שאברהם אבינו לא חשב אפילו לא לרגע אחד

רגע ורגע, אבל לשאר העם שאינם דבקים בו אלא הולכים אחר תאוותיהם ושרירות לבם, בודאי אינם מקבלים חיותם והשפעתם מהקב"ה בעצמו, אלא מסר אותם למערכת השמים והנהגת המזלות, ולכן הם ריקים ופוחזים, כן היתה סלקא דעתיה [עלה במחשבתו] של אברהם אבינו ע"ה שאם לא כן לא יתכן שאנשים יחטאו כלפי המשפיע עם אותם הכוחות שהמשפיע משפיע עליהם, וגם איך יתכן שהמשפיע נותן להם לחטוא לו ואינו מפסיק את השפעתו עליהם?.

מבאר את תשובת הקב"ה לאברהם אבינו בסוד ההנהגה למה הוא נותן לבירה להיות דולקת, וביאור דברי המדרש לפי זה

אבל האמת אינו כן שהרי הקב"ה משגיח

לא רק על הצדיקים הדבקים בו אלא על כל אחד ואחד בלי יוצא מן הכלל, ואף על שפל שבשפלים, ואין דבר נעלם ממנו ואין שום דבר נסתר מנגד עיניו^ח, והסיבה שהאנשים מתנהגים כך אפילו

בחקירתו לדעת ולהשיג את השי"ת, לכן גם כאן התחיל לחקור כדי להבין, האיך יוכל להיות שהבורא ב"ה משגיח בהשגחה פרטית על כל איש ואיש, ואין שום מציאות בעולם זולת מציאותו ית"ש, והוא מהוה ומחיה את כל הבריאה כולה בכל רגע ורגע, ובלעדי השגחתו התמידית וגם חיותו שהוא משפיע לכל הבריאה כולה בכל רגע חוזר הכל לתוהו ובוהו כמו שהיה קודם הבריאה^ה, ואם כן האיך יוכל איש שמקבל את כל חיותו ומציאותו בכל רגע ורגע מהקב"ה לחטוא ולמרוד ח"ו נגד כבודו?, וגם רצה להבין את סוד ההנהגה שהקב"ה מנהיג את העולם, למה הקב"ה נותן חיות וקיום לחוטאים^א. אלא אמר אברהם אבינו ע"ה: מסתמא רק על הצדיקים הדבקים בו יתברך הוא משגיח עליהם בעצמו בעינא פקיחא ומשפיע להם חיותם בכל רגע ורגע, וכמו שכתוב (דברי הימים ב. טו, ב) "ה' עמכם בהיותכם עמו". היינו לאותן הצדיקים שדבקים בו יתברך, אין ספק שהקב"ה בעצמו משגיח עליהם, ומשפיע להם חיותם וקיומם בכל

הערות וצינים

ז. עיין מה שכתב הרמ"ק בספרו תומר דבורה (פרק ראשון): שהקב"ה נקרא 'מלך נעלב' הסובל עלבון אשר לא יכילהו הרעיון, שהרי אין דבר נסתר מהשגחתו בלי ספק, ועוד אין רגע שלא יהיה האדם ניזון ומתקיים מכוח עליון השופע עליו, והרי תמצא שמעולם לא חטא אדם נגדו שלא יהיה הוא באותו הרגע ממש שופע שפע קיומו ותנועת איבריו, ועם היות שהאדם חוטא בכוח ההוא לא מנעו ממנו כלל, אלא סובל הקב"ה עלבון זה להיות משפיע בו כוח תנועת איבריו, והוא מוציא אותו כוח באותו רגע בחטא ועון ומכעיס והקב"ה סובל. והיינו דקאמר: תאמר 'שהעולם בלא מנהיג' לא שחשב ח"ו לרגע שאין מנהיג לעולם, אלא שרצה להבין את סדר ההנהגה מצד הבויה"ש, וגם להבין למה מתנהגים אנשים כאילו שאין מנהיג לעולם.

ח. עיין מה שכתב רבינו בפרשת חיי שרה אות ג באריכות בענין הטעות של העמים הקדמונים בזה עד שבא אאע"ה וגילה להם טעותם לפנייהם ופירסם אלקותו בעולם.

אנשי מדינתו, לפיכך צריך האדם להתחבר עם הצדיקים ולישב אצל החכמים תמיד כדי שילמד ממעשיהם, ויתרחק מן הרשעים ההולכים בחושך כדי שלא ילמד ממעשיהם, ...ואם היו רעים וחטאים שאין מניחין אותו לישב במדינה אלא אם כן נתערב עמהם ונוהג במנהגם הרע, יצא למערות ולחוחים ולמדברות, ואל ינהיג עצמו בדרך חטאים, כענין שנאמר מי יתני במדבר מלון אורחים.

ו. עיין מה שכתב הרמ"ק בספרו פרדס רימונים (פרק לא): שכל חיות הספירות וחיות המרכבות וחיות המלאכים וחיות כל מעשה בראשית, מהנקודה הראשונה ועד האחרונה, הכל מהבורא ית"ש, כמו שנאמר: ואתה מחיה את כולם. שלא רק שהוא היווה אותם והמציאם יש מאין, אלא גם כולם מקבלים ממנו ושואבים ממנו חיותם, והוא ממציאם ומהוה אותם בכל עת ובכל רגע ובכל שעה, ... ואם חס וחלילה יעלה על הדעת הסתלקות שפעו מהם, כרגע יספו. וע"ע מה שכתב הרמח"ל בספרו מסילת ישרים (פרק כה) כענין זה.

אינם תחת הנהגתו והשפעתו של הקב"ה ולכן הם פוחזים וחוטאים? **אמר לו הקב"ה, אני הוא בעל העולם, אני המנהיג והמשגיח והמשיפע של כל העולם כולו גם באיכותה לכל האנשים מן הגדול שבגדולים ועד לשפל שבשפלים, וכן גם בכמותה** אין מקום בעולם ואפילו בחללו של עולם שאין שם מציאותו והשגחתו ית"ש^{יא}, **וכדכתיב** (ירמי' כג, כד): **בנבואת ירמיה הנביא שהוא מוכיח את ישראל, וכי סבורים אתם שיש מציאות ח"ו של אם יסתר איש במסתרים ויעשה כל מה שלבו חפץ ויחשוב כי אני לא אראנו?**, הרי שאין שום מקום בעולם שנסתר ממנו, והטעם שיש מקומות או אנשים שלא נראה שם מציאותו והשגחתו ית", הוא **רק כי ברוב רחמי אני סובל** עוונותיהם **ומעלים עין מסוררים** כאילו שאיני רואה אותם, וממתין להם שיעשו תשובה,

בשעה שמקבלים את כל חיותם מהש"ת, הוא **רק כי בחמתו וברוב רחמיו הוא סובל** את העוונות של בני אדם **ומעלים עין מסוררים**, שעושה עצמו כאילו שאיני רואה אותם, וממתין להם שישבו בתשובה **למען יהיה תקומה לעולם הזה** שאינו יכול להתקיים רק במדת הדין אלא צריך לשתף עמו ולהקדים גם את מדת הרחמים^{יב} **ועולם כמנהגו נוהג**, והקב"ה אינו מפסיק את השפעתו וחיותו לרגע, **ושוטים שקלקלו** הקב"ה ממתין להם שתתמלא סאתם ואז הם **עתידים ליתן את הדין** (ע"ז נד:).
וזה הוא ביאור דברי המדרש **בנמשל של הבריה: כך אמר אברהם אבינו** כשראה את האנשים פוחזים וריקים, ולא הבין איך יתכן שיחשבו שהעולם הפקר ולית דין ולית דיין, ולכן שאל **תאמר שהעולם הזה בלא מנהיג, היינו כנ"ל**, שמה אותם אנשים הריקים

הערות וציורים

בני ישראל, אשר לא ירך לבבם לא מאורך הגלות ולא ממרותו הקשה. כי אדרבה, הרשה הקב"ה והניח לרע לעשות כל מה שבכוחו לעשות, כמו שביארנו. ובסוף הכל - כל יותר שהקשה הרע את עול סבלו על הבריות, כן יותר יגלה כח יחודו ית' וממשלתו העצומה אשר הוא כל יכול, ומתוך עומק הצרות הרבות והרעות מצמיח ישועה בכוחו הגדול ודאי, עכלה"ק.

יא. כך פותח הרמב"ם ז"ל את חיבורו הגדול 'משנה תורה': "סוד היסודות ועמוד החכמות לידע שיש שם מצוי ראשון ראשון, והוא ממציא כל נמצא, וכל הנמצאים משמים וארץ וכל מה שביניהם לא נמצאו אלא מאמתת המצאו". ובספרי רבינו זי"ע נפוץ פעמים רבות אין ספור [ובעיקר הברבה ממאמרי חנוכה] שלא רק ההתהוות של כל חלקי הבריאה של דצח"מ הוא מאמתת המצאו, אלא חיותם וקיומם של כל הנבראים משמי רום עד עומק תחת וכל מה שביניהם, ואפילו הדומם, הכל הוא מכח השפעת חיות שהקב"ה משיפע בכל רגע ורגע, כאמור: המחדש בטובו בכל יום - ולא רק בכל יום, אלא תמיד מעשה בראשית. וע"ע מה שכתב בזה בעל התניא בשער היחוד והאמונה (פ"א).

יב. עיין מה שכתב רבינו להלן בפרשה אות י אריכות גדולה בענין זה.

ט. כך הביא רש"י^ט ל בתחילת פ' בראשית על הכתוב (ב, ד): ביום עשות ה' אלקים. ודרשו חז"ל, מתחילה עלה במחשבה לברוא את העולם במדה"ד, וראה שאין העולם מתקיים, הקדים את מדת הרחמים ושיתפה למדת הדין. ועיין מה שכתב בזה רבינו בפ' וארא אות ו: ששם הצדיקים הגדולים האמיתים אשר נפשם דבוקה בה' מתנהגה הקב"ה כאשר היה במחשבה להבראות במדה"ד, וביאור דבריהם הק' כי צדיק נקרא המאמין באמונה שלמה, וכד"א וצדיק באמונתו יחי', והצדיק האמיתי אף שרואה החשכות ותוקף הדינים מ"מ הוא מאמין באמונה שלימה כי כל דרכיו משפט ואל אמונה הוא ואין עול.

י. עיין מש"כ הרמח"ל ב'דעת תבונות (סימן מ) דברים נוראים בענין זה, וכותב שם שדברים אלו הם **יתד חזק לאמונת בני ישראל**: אמנם הנה זה הוא מחוקק של היחוד העליון לבדו ברוך הוא - להראות עוצם ממשלתו השלמה, שכל הזמן שהוא רוצה, מניח עולמו להיות סוער והולך בילדי הזמן, עת אשר שלט הרע בעולם, ולא עוד אלא שאינו מעכב על ידי הרע הזה מעשות כל אשר בכוחו לעשות, ואפילו מגיעות בריותיו עד הדיוטא התחתונה אפס כי לא מפני זה יאבד עולמו, כי הממשלה לו לבדו, והוא עשה, והוא סובל, והוא מחק והוא ירפא, ואין עוד מלבדו, **והנה זה יתד חזק לאמונת**

משום שכאן התחיל גזירת הגלות הגלות, והקב"ה אמר לאברהם אבינו ע"ה בשלחו אותו למצרים מפני הרעב, צא למצרים וכבוש הדרך לבניך, כי כל מה שיארע לך יארע לבניך, ואתה מכין להם את הדרך. וכיון שראה אברהם אבינו כאן את תחילת הגלות, ראה והבין בזה גם את תוקף הגלות וחשכות הזמן שיהיה בסוף בעקבתא דמשיחא, כי כן יסד המלך - מלכו של עולם שתקדים ממשלת החושך והקליפה בעולם ורק אח"כ תבוא ממשלת האור והקדושה. והנהגה של הבוב"ה נקרא מה שהקב"ה עושה מה שהוא על פי דין, כי הנהגה שייך למלכות, ומלך במשפט יעמיד ארץ, ואף מה שנעשה בעולם על ידי מדת רחמים, מכל מקום גם זה נקרא הנהגה, כיון שגם בהנהגה של רחמים יש בו קצת דין ממוזג בחסד, כאשר היה בתחילת הבריאה ששיתף מדת הרחמים למדת הדין (ב"ר יב, טו ע"ש י"ד), הרי שמדת הדין משותפת עם מדת הרחמים, ולכן גם בהנהגה של רחמים אבל הכל מתנהג גם על ידי מעט דין שיקבל את הרחמים בדין. וכיון שגם בהנהגה של רחמים יש בו מעט דין, לזאת עשה הקב"ה שיהיה צריך לכל פעם שרוצים להביא להתעוררות רחמים שיהיה צריך להקדים לזה תחילה קצת אתערותא דלתתא, ורק על ידי התעוררות מלמטה יתעורר לעומתה

וכל זה למען קיום העולם שאינו יכול להתקיים רק במדת הדין אלא צריך לשתף עמו ולהקדים את מדת הרחמים²:

קיצור הדברים: אברהם אבינו לא הבין מדוע הקב"ה שהוא מנהיג העולם נותן לבני אדם לחטוא כנגדו עם הכוחות והשפע שהוא משיפע עליהם בכל עת, והיה סבור שמה על אנשים החוטאים אין הנהגה של השגחה פרטית. והשיבו השי"ת שח"ו לומר כן, כי הוא משגיח אף על שפל שבשפלים, ואין דבר נסתר מנגד עיניו, רק בחמלתו וברוב רחמיו הוא סובל ומעלים עין מסוררים, כדי שיהיה תקומה לעוה"ז ועולם כמנהגו נוהג, ושוטים שקלקלו עתידים ליתן את הדין.

מכאן ואילך מבאר רבינו זי"ע ביאור נוסף בכל דברי המדרש, בתחילה יבאר את סדר הנהגת הבורא ש"ב הנהגת העולם ובריותיו, שיש שני הנהגות א. הנהגה פשוטה של מלך במשפט יעמיד ארץ ששם הדין ממוזג ברחמים. ב. הנהגה של רצון עליון ששם אין דין כלל אלא כולו רחמים בלבד

ואולי נוכל להוסיף עוד פירוש בכוננת המדרש ולפרשו, כאשר מבואר במקום אחר במדרש (ב"ר מ, ו ע"ש י"ג) ובזוה"ק (ח"ב פג:), כי לכך סיבב הקב"ה את ישועתו של אברהם אבינו על ידי שירד למצרים ויחזור משם כשהוא כבד מאד במקנה בכסף ובזהב,

הערות וצינונים

כי שם מבואר ענין זה שממאמר לך לך כבר התחיל הגלות, וגם שהקב"ה הראה לו את כל הגלויות וענינם, כדי שיעשה ההכנה לכך. ועיין ברמב"ן (יב, ו) שגם הוא מפרש כן. וע"ע להלן בהערה אות טו.

יד. רבינו מציין לעיין שם במדרש, כי שם מבואר שמה שהקב"ה הקדים את מדת הרחמים ושיתפה למדת הדין, אין הכוונה שיש שני מדות נפרדות והקב"ה משתמש בשני המדות, אלא הכוונה הוא שהקב"ה מיזג את הדין והרחמים

יג. רבינו מציין לעיין שם, כי שם מבואר שני דברים: א. שמה שאמר כביכול הקב"ה לאברהם אבינו שכל ההכנה שעשה אברהם אבינו בירידתו למצרים הוא לצורך ירידתם של יעקב אבינו ובניו למצרים ויציאתם משם, היה כאשר ירד אברהם למצרים. ב. שהקב"ה ציווהו לכבוש את הדרך לגלות וגאולת מצרים, אבל לא לשאר גלויות. ולפי"ז צריך להבין מה שכותב רבינו שכאן התחיל הגלות, ואע"פ"ה ראה גם את תוקף צרות הגלות בעקבתא דמשיחא. לכן מביא רבינו גם את המדרש [עם הציון לע"ש] וגם את זוה"ק.

אתערותא דלתתא, אלא מצד השפעה של חסד עליון, ומבחינת רחמים רבים בחינת למעני למעני אעשה וגו' (ישעי' מח, יא) שהוא השפעה ממקום גבוה מאד נעלה, ממקום שאין לו סוף ותכלית, כי אין שם שום דין וקטרוג, כי אם הקב"ה רוצה להשפיע למענו, מי יוכל למנוע ולעכב בעדו?¹ ולהשפעה זו זוכים רק מאוצר מתנת חנם יחנונו, אבל לא בהנהגה הפשוטה, כי בהנהגה פשוטה יש גם דין, והדין דורש שיושפע ההשפעה רק במדה כנגד מדה על ידי זכות, או על ידי אתערותא דלתתא של התעוררות מדת החסד והרחמים².

על פי זה מבאר את עומק דברי המדרש על מה שתמהו אאע"ה תאמר שהבירה הזאת בלא מנהיג – כאשר הבירה דולקת מהיכן יזכו להנהגה של 'רצון העליון'

ובזה נראה לפרש המדרש הנ"ל: משל לאחד שעובר ממקום למקום וראה בירה אחת דולקת,

הערת וציונים

הקדוש בפרשת ראה על הכתוב (דברים יג, יח): 'ונתן לך רחמים ורחמך' ע"ש, וגם ברוחניות כמו שכתב האוה"ח הק' בפרשת יתרו על הכתוב (שמות יט, א) 'ומשה עלה אל האלקים' ע"ש.

יז. כענין 'אין טעם ברצון'. הנהגה זו נקרא הנהגה של "ג"ג מכילין דרחמי" וכתב בערות דבש (ה"ב דהוש"י), שהקב"ה מעורר הנהגה זו על ידי הצדיקים, וביחוד על הנהרגים על קידוש שמו יתברך ויתעלה שהם מעוררים בזה אהבה, כי הם נהרגים באהבת המקום, ומקיימים 'ואהבת את ה'א בכל נפשך', והו אהבה במנין "ג"ג ובמנין ח"ד, והם מעוררים אהבה עלינו שהם "ג"ג מכילין דרחמי עכ"ל. ועיין עוד במאמריו לשבת הגדול אות א שם מביא רבינו מדברי אביו ז"ע ביאור נרחב בענין זה ע"ש, וחלק מדבריו הובאו להלן בהערה אות כז.

יח. על שתי הנהגות אלו כתב הרמח"ל בספרו דעת תבונות: כי כל סדרי המשפט וכל החוקים אשר חקק, כולם תלויים ברצונו, ולא שמוכרח בהם כלל, הנה כשרוצה משעבד רצונו כביכול למעשי בני אדם, כענין ששינונו (אבות טו, ט) הכל לפי רוב המעשה, וכשהוא רוצה, אינו חושש לכל המעשים, ומטיב

המדה מלמעלה¹⁰, ובאותו מדה שהאדם מודד בה מלמטה, כך באותה מדה מודדין לו מלמעלה (סוטה ה:), ולכן אם הוא רוצה שישפיעו עליו רחמים מלמעלה צריך הוא לעורר תחילה מלמטה מדה זו של רחמים¹¹. וסדר הנהגה הזה נקרא בחינת "מנהיג העולם כולו במדת הרחמים", היינו שהקב"ה משפיע רחמים לעולם באופן שהוא ממוזג דין בחסד, או על ידי איזה זכות שיש לו, או על ידי ההתעוררות של מדת החסד למטה, ואז נשפע לו החסד מלמעלה בדין. אבל אם אין שום זכות להנהגה של חסד ורחמים, וגם אין שום אתערותא דלתתא לעורר מדה זו, אז מצד ההנהגה של 'מלך במשפט יעמיד ארץ' לא נוכל לזכות במשפט להשפעה של חסד ורחמים, יען כי הכל מתנהג רק על פי אופן של מדה כנגד מדה, אם לא על פי סדר הנהגה אחרת למעלה מזו, והוא ההנהגה של בחינת "למענו יעש", שהקב"ה משפיע חסד ורחמים לא בגלל שישאלו ראוים לך מצד איזה זכות או

לאחד (ע"ש במשל שהביא המדרש באחד שעירב את חמין בצונן והכניס יחד לכוס), והיינו שכשם שאי אפשר לעולם להתנהג במדת הדין בלבד, כי אז לא יהיה שום קיום לעולם. כמו כן אי אפשר לעולם שיתנהג רק במדת הרחמים, כי אז יתרבו החוטאים, והרשעים יקלקלו את העולם, ויתמידו תמיד בטובה ורחמים ולא יענשו על החטא, לכן ברא הקב"ה ממוזג בדין ורחמים כאחד, ומתוך זה יש ללמוד שגם בתוך הרחמים יש דין, וכמו שמבאר רבינו להלן.

טו. וזה מבואר בזה"ק בפרשה (דף עז:). שהביא רבינו [עיין לעיל בהערה אות ג] וז"ל בתרגום לשון: בא וראה, שום דבר של מעלה לא מתעורר מעצמו לרדת למטה עד שמתעורר תחילה למטה הדבר שישרה עליו אותו הדבר שלמעלה, כי על אופן זה ברא הקב"ה את העולמות שיהיו התחתונים מעוררים תחילה את העליונים, ורק לאחר מכן ישפיעו העליונים על התחתונים. הרי שהנהגה של אתערותא דלתתא הוא הנהגה של דין ברחמים וכמו שמבאר רבינו עתה.

טז. וכך הוא ההנהגה גם בגשמיות כמו שכתב האור החיים

דלתתא אינם יכולים, כי המה עניים ודלים מדעת ובשפלות המצב, ולא יוכלו אף לעורר מעט, ולפתוח פתח כחודו של מחט כדי לעשות איזה אתערותא דלתתא, ממילא בכח ההנהגה של מיזוג דין ורחמים במדה כנגד מדה, שלזה צריך זכות או התעוררות מלמטה, לא יהיה ביכולת לרחם עליהם, וגם מי שיעורר בעדם את ההנהגה של רצון העליון להמשיך עליהם רחמים רבים ממקור הרחמים גם כן לא יהיה להם, ממילא לפי סברתו של אברהם אבינו ע"ה היה סובר ח"ו שלא יהיה תקומה לישראל חלילה.

ביאור בתשובת הקב"ה שהשיב לאברהם אבינו "אני הוא בעל הבירה"

לזאת הציץ עליו הקב"ה ואמר לו: "אני הוא מנהיג העולם הזה, וכל סדר ההנהגות תלויים רק בי, והיינו שאם נסתמו כל השערים לישראל, בעבור שחטאו והגיעו ח"ו לשער הנו"ן כאשר היה במצרים שכמעט נפלו גם בשער הנו"ן^ט, וגם אז לא היו ראויים להיגאל, כי כל מצרים היתה מטונפת בעבודה זרה שלהם, אז יעשה הקב"ה למען שמו הגדול לפדות חלקו מהגלות, בחינת מלך אסור ברהטים (שיר השירים ז, ו) שהוא בחינת שיכנתא בגלותא, וזאת יעשה הקב"ה אפילו אם יהיו אז ישראל דלים ורשים מהתורה והמצוות^ז, לאשר

וכטבע האש שמתחיל באש קטן עד שהולך וגדל ודולק בכל פעם יותר, וכיון שרואה שהאש גדל ומתפשט יותר ויותר עד שעומד לשרוף את כל הבירה, לכן הוא כמתמה ואומר תאמר שאין עליו מנהיג ומדוע נותן לבירה להישרף כולה ואינו מצילו מפני הדליקה, וכיון שהציץ עליו המנהיג, אז כשרואה שיש מנהיג לבירה, כלומר שיש לבעל הבירה טעם וסיבה להנהגה שלו, מבין כי בטח כאשר יש מנהיג ורואה בווער אש ואינו מכבה, אף שבדרך הטבע אדם בהול על ממונו והיה צריך להזדרז להציל כל מה שיוכל עוד להציל, מסתמא מבין הבעל הבית שכן הוא טובתו, שיבער עד שתגדל התבערה ואז יכבה, ובזה ייטיב לו, ואף שאינו מבין איזה הטבה יש לו מזה שהבירה דולקת ונשרפת כולה, אבל הוא סומך ומבין שהמנהיג יודע את הסיבה. כן כאשר הציץ אבינו מתחילת הגלות שהתחיל כאן במאמר 'לך לך' עד סוף כל הגלות בעקבתא דמשיחא, וראה שכלל שיאריך הגלות כך תהיה אז דלקת אש התבערה שבוער בכל אחד מן היצר הרע, וגם שאור שבעיסה ותוקף השעבוד וחשכות הזמן, ובנוסף לכל זה גם אין להם גודר גדר ואין מי יעמוד בפרץ לעוררם ולהחזירם בתשובה, ולכן בכל יום קללתו מרובה מחברו הן בגשמיות והן ברוחניות, כי תגדל המדורה והלהבה, ואם כן מה יעשו אז כל ישראל עניי הצאן התועים בלי רועה ומנהיג, ואפילו לעורר רחמים באתערותא

הערות וצינים

וגם לצאת משם (אוה"ח הק' ואכמ"ל), אבל כאשר כח הטומאה מתגבר והולך, ואין נוכח לזכות לגאולה, לכן הבטיחו הקב"ה לאאע"ה שאז יתעורר כח ההנהגה של רצון העליון כפי שממשיך רבינו לבאר.

כ. שעל אופן זה מיירי שם הכתוב שנאמר: 'אשך עליך ככרמל ודלת ראשך כארגמן מלך אסור ברהטים'. ופירש

בטובו למי שרוצה, וכמו שאמר למשה רבינו ע"ה (שמות לו, ט) 'וחנותי את אשר אחון' אעפ"י שאינו הגון, וכבר נאמר (איוב לה, ו) אם חטאת מה תפעל בו, ורבו פשעיך מה תעשה לו, עכ"ל.

ט. ואז שעדיין לא קיבלו את התורה לא הניחם הקב"ה ליפול בשער הנו"ן כי אז לא היו יוצאים משם לעולם, אבל היום כבר נמצאים בשער הנו"ן, ובכח התורה אפשר להישמר

המקום הזה לשום נברא לא מלאך ולא שרף, וממילא אין שם שום דין וקטרוג כלל, ומשם יזכו לחסד ורחמים ולגאולה.

ביאור בהמשך דברי המדרש במה שאמר הקב"ה ל'אאע': ה' שכיח עמך ובית אביך ויתאו המלך יפך' למה צריך לשכוח את בית אביו

ובאמת שגם להנהגה של רצון העליון לרחם ולחונן אף למי שאינו ראוי צריך איזה התעוררות מלטה, כדי שעל ידי זה יתעורר הכח של הצדיקים שעל ידם מתעורר הנהגה זכ^ב, וזה מה שאמר לו הקב"ה שיתעורר עליהם ההנהגה של רצון העליון, היינו **שלמען אברהם עבדו אוהבו יעשה זאת, וזכות אבות לא יכלה** [להבין היטב דברי רבינו כאן עיין בהערה^ב], **וזה הוא פירוש בהמשך דברי המדרש** **בנמשל של בעל הבריה זכ^ב, כך אמר הקב"ה לאברהם אבינו, שמכיון שהוא אבינו ואנחנו בניו על כן יעורר זכותו עליהם ובזכותו ירחם עלינו, אבל אברהם אבינו ע"ה עדיין היה מתיירא, כי הביט על עצמו, שהיה ירא שמא אם יזכור הקב"ה זכותו יזכור**

כי משגיח על תוכן נקודה הפנימית שבלב כל אחד מישראל, מה שאי אפשר למלאך ולשרף להבין זאת^{כא}, זולת אני ה' חוקר לב בוחן כליות, וזה הוא הכוונה במה שאמר לו הקב"ה 'אני' הוא בעל הבריה, היינו בבחינה זאת של 'אני' - כלומר מאותו המקום שרק אני שם, שהוא רצון העליון בלבד, ואין שם שום דין וקטרוג כי אין טעם ברצון, ממקום זה הנני מנהיג העולם אז בשעתם הקשה, ומשם יזכו לתשובה ולגאולה הפרטית והכללית [כמו שיבואר להלן].

קיצור הדברים: יש שני דרכים בהנהגה שהקב"ה מנהיג על ידם את עולמו, הנהגה אחת של מלך במשפט יעמיד ארץ' שהעולם מתנהג על פי דין וחסד ממוזג, ואי אפשר לזכות להשפעה של רחמים אלא על ידי זכות או ע"י אתערותא דלתתא. ויש הנהגה של רצון עליון בבחינת 'למעני למעני אעשה' שגם כאשר ח"ו אין שום זכות לישראל הוא ירחם עליהם ממקור הרחמים שהוא מקום גבוה מאוד נעלה, וגם ממלאכי השמים נסתר ולא ישיגו בשום השגה הרחמנות הזו, רק אני ה' חוקר לב ובוחן כליות, הוא לבדו יודע ומרחם על עמו, ולא נתגלה

הערת וציורים

תמה. ומה שכתבו התוספות (שם בד"ה ושמואל) דלכו"ע לא תמה ברית אבות, אבל רבינו לא מיירי בברית אבות אלא בזכות אבות. וכן מה שכתבו שם התוס' דהא דאמר שמואל 'תמה זכות אבות' היינו רק לרשעים ולא לצדיקים. גם זה אי אפשר ליישב כאן, שהרי רבינו לא מיירי כאן בצדיקים.

ואפשר ליישב על פי מה שכתב באור זרוע (הלכות תפילה סימן ק) בשם רבינו יהונתן, דמה שאמרו חז"ל דזכות אבות תמה, היינו רק בלא תפילה, אבל כאשר אדם מעתיר ומתחנן לפני קונו שיירחם עליו, אז ישמע לו הקב"ה בזכות האבות. וזהו שכתב כאן רבינו שכאשר יצקו אל ה' ובזכות האמונה יזכו לגאולה ולאור עולם.

כד. וזהו לשון סיום המדרש: 'ויתאו המלך יפך כי הוא אדוני'. ויתאו המלך - זה מלך מלכי המלכים, והוא חפץ

רשיז'ל: דלת ראשך - הדלים והרשים שבישראל חביבים עלי כדניאל דכתיב ביה 'והלבישו לדניאל ארגונא'.

כא. שזה הוא בחינת 'למעני למעני אעשה', ומקום הרחמים הזה הוא מקום גבוה מאוד נעלה, וגם ממלאכי השמים נסתר ולא ישיגו בשום השגה הרחמנות הזו, רק אני ה' חוקר לב ובוחן כליות, הוא לבדו יודע ומרחם על עמו, ואין לשום נברא שום תפיסה ושכל איך יוכל להיות רחמים כזה, ואין לכם שום חשבון ותפיסה בזה וע"ע להלן הערה כה ביתר ביאור.

כב. כפי שנתבאר לעיל בהערה יז ולהלן בהערה כה ע"ש היטב.

כג. בענין זה דנו הראשונים ז"ל, דבגמרא שבת (נה) נחלקו רב ושמואל ורבי יוחנן אם תמה זכות אבות או לא, וא"כ צריך ביאור מה שכתב כאן רבינו שיעמוד להם זכות אבות שאינה

האויבים העטים עליהם לטורפם, בכח הזרוע. ואעפ"י שבכח הזרוע לא הצליח אברהם להציל את הפגרים מן העיט - **אף על פי כן וישב אותם אברם** והרמז בזה כי **בתשובה** שיעשו ישראל יגאלו מאויביהם וטורפיהם. ועל אותם הפגרים **א"ר עזריה** כי בתחילה קורא הכתוב לנתחי הבשר 'בתרים' ואח"כ קורא להם 'פגרים' (שפירושו גושי בשר), לומר כי הקב"ה רמז לאברהם אבינו **לכשיעשו בניך** באחרית הימים ריקים מכל מעשים טובים כמו **פגרים** שהם גושי בשר **בלא גידים ועצמות**, שלא יוכלו לגאול את עצמם לא בכח ולא בזכות, עם כל זאת אפילו בשפל מדרגתם **זכותך עומדת להן** ובזכותך יהיו נגאלים. **ועיין תרגום ירושלמי על פסוק זה, [וז"ל ויהי כד יהיון עיצין עיצין על בני ישראל זכותיה דאברהם צדיקיא מבטלין יתהון** ויהיה כאשר יתיעצו עצות לרעה על ישראל, זכותו של אברהם הצדיק יבטל אותם].

ופירוש דברי המדרש שמשווה את ישראל כמו **פגרים בלא גידין הוא, דהנה רמ"ח איברים שיש באדם הוא** על ידי השתלשלות מן המקור הרוחני שהיא התורה, והם **כנגד רמ"ח מצות עשה, ושס"ה גידים הם כנגד שס"ה לא תעשה שיש בתורה כ"ה, ואם מקיים האדם מצות עשה, אזי ממשיך לנפשו חיות דקדושה מאור התורה שיש במצוה זו, וכן אם ישב אדם ולא עבר עבירה, מחמת יראת ציווי הקב"ה, אמרו חז"ל שנותנים**

גם יחוסו מאבותיו, והמה לא טובים, ואולי יזיק זה לבניו. **על כן אמר לו הקב"ה: אין לך לדאוג כלל על יחוס אבותיך אלא 'שכחי עמך ובית אביך', כי אין להם יחוס אצלי כלל וכלל, אלא ממך אני מתחיל את יחוסם של ישראל בניך, ולא מהם ח"ו** מתחיל **סדר היחוס** של ישראל בניך **עם סגולתי**, והטעם בזה כאמור **'ויתאו המלך יפך'** כי אין אני חפץ אלא ביופי שלך, ואותך אני חפץ **ליפותך בעולם, כי אתה הוא היפה אף נעים, ורק בך מתחיל השתלשלות זרע עם קודש, ולכן למענך אעשה חסד להם, ואורך ירח עליהם בעת החושך, עד שיזכו לאור עולם,** [בסוף המאמר יבאר רבינו מהו הכוונה 'אורך' ומהו 'אור עולם' וע"ש בהערה כג]:

מוסיף לבאר על פי זה ביאור גדול במדרש על בקשתו של אאע"ה מהקב"ה שירחם על בניו לכשיעשו כפגרים בלא גידים ועצמות

וכן מבואר לקמן במדרש (מד, טז) על הכתוב: **וירד העיט על הפגרים וישב אותם אברהם** (טו, יא). ופשוטו שגירש אברהם אבינו את עופות הטרף שבאו לאכול את בשר הפגרים. **א"ר אסי** שלא נאמר 'וירגש' אלא וישב, לומר כי בתחילה **נסב אברהם מכישה** לקח אברהם כלי הכשה כפטיש או כגרין **והיה מכיש להון** והיה מנסה להלחם בהם במכות **ולא היה מכתשין**, ולא הצליח להכותם. והקב"ה רמז לו בזה, שלא יגאלו ישראל משעבוד המלכיות, ומן

הערות וצינונים

זוה"ק (ח"א קע): ובשערי קדושה למהרה"ו (ח"א שער א) ועיין מה שכתב רבינו בפרשת כי תצא אות ב. והמאור עינים כותב בפרשת תולדות (ד"ה עקב אשר שמע אברהם בקולי) וז"ל: נודע כי זאת התורה אדם - כי התורה מחכמה נפקת, וחכמה היא עולם המחשבה. ונודע שהתורה היא קומה שלמה מרמ"ח מצות עשה ושס"ה לא תעשה. וכן האדם נבאר ברמ"ח איברים

ליפותך בעולם - להראות תפארתך בעולם הזה ובעולם הבא, והשתחוו לו - שתקבל עליך את אדנותו ועבודתו, הוי ויאמר ה' אל אברם - לכן אמר הקב"ה לאברהם שישכח ויעזוב את ארצו ומולדתו ובית אביו. ורבינו הולך ומפרש את דברי המדרש על פי דבריו דלעיל.

כה. מקור הדברים הוא מהמדרש תנחומא (כי תצא ב)

מבאר את תשובת הקב"ה לאברהם אבינו על בקשתו זה

וזהו מה שרמז לו הקב"ה לאחר שראה אברהם אבינו את שפל המצב שיהיה בעקבתא דמשיחא, כי אף אם ח"ו מחמת תוקף הגלות ומדוחק ומשעבוד, יעברו ח"ו בניך באונס בלא דעת על המצות עשה ולא תעשה, וממילא יחשך אורם וקדושתם וחיותם, מכל מקום אף שלא ימשכו חיות להם ממקור המצות, אף על פי כן אני אביט אז אל פנימיות לבותם, הצועקים אל פני ה' צור לבבם וחלקם^{כז}, ובזכות תוקף אמונתם

לו שזכר כעושי מצוה (קדושין לט:), והיינו שממשיך חיות אור מאמר אלקים חיים אשר יש בקדושת הלא תעשה, ומזה שהאדם שומר ומקיים את כל מצוות התורה נמשך לו אור וחיות דקדושה לכל איברים וגידיים, אבל ח"ו כשמחסרים לקיים המצוות עשה, הרי אין לו את אור קדושת המצוה שמאירים לתוך רמ"ח אבריו ושם"ה גידיו, ומה גם אם ח"ו עוברים על הלא תעשה, שאז לא די שאינו מאיר ומחיה את האבר אלא אף ממיית את האיבר^{כח}, ממילא נעשו האברים והגידים בחינת פגרים מתיים בלא חיות (כמ"ש בס' שערי קדושה ח"א שער א').

הערות וציורים

הרי מדובק בו יתברך, ונמצא הוא בתיקון גמור. ועיין עוד ביאור ארוך בעומק ענין זה בקדושת לוי - קדושה לפורים, קדושה ראשונה, ותוכן דבריו דומים מאד לדברי המאור עינים בתוספת ביאור ע"ש.

כז. לכאורה יש להבין, שהרי רבינו מדבר כאן על זמן שיהיו בני ישראל דלים ורשים, ואין בהם כוח לעורר אתערוותא דלתתא אפילו מעט, ואינם יכולים לפתוח אפילו פתח של מחט, כי הם פגרים בלא גידים ועצמות, וגם אין להם גודר גדר שיעתירי בעדם, וא"כ על איזה צעקה הוא מדבר כאן?

ובמאמרו לשבת החודש מבאר ענין זה, וז"ל: אמת נכון הדבר, כי אין הוא, ובכל שנה ושנה בליל התקדש חג מתעורר הרצון העליון כאשר ה' אז, וכן בכל החודש הזה נתעורר הרחמים והרצון שה' אז, אבל גם אז היה ע"י ויצעקו בני", צעקה מקרב לבם, וזאת היתה אתערוותא דלתתא הראשונה שלהם, ושם מבאר רבינו עוד איך זוכים לצעקה זו: --- ואיך נבוא גם אנחנו עתה בעת החושך הזה לזיזה אתערוותא דלתתא מעין אתערוותא דלתתא שהיה אז, הוא ע"י שנתבונן ברוממות החלק הקדוש הזאת, ואיך הורד והושפל מאיגרא רמה לבירא עמיקתא, וכל איש יודע נגעי לבבו עד כמה החשיך אור יקר הזה, ובכמה כסויין הוא נתכסה כמויך דמכסי על חטתא וכענא דמכסי על שנושא, וכשהוא נתן לב להתבונן בזה מיד הוא נרתע לאחוריו, ויודע שהוא בר"ק קלה שפילה אפילה, ויצעק ויתחנן אל ה' לפייסו ולרצותו על אשר פגם בחלקו ית', והחשיך אורה, ומזה בעצמו הוא מחזק א"ע ויודע בטח שעוד יש תקוה למחלתו, ועוד נשאר בו קוסטא דחיותא,

ושם"ה גידים, על ידי השתלשלות מן המקור הרוחני שהיא התורה, נשתל כך בגשמי בקומת האדם הגשמי... ולכן כתוב בתחילה 'יצר ה' את האדם' לשון ציון, ואחר כך כתיב 'יצעק ה' את האדם' במעשה. שמתחילה עלה במחשבתו יתברך עולם המחשבה הנזכר קומה הרוחנית, כמו שהיא שם במחשבתו יתברך, ואח"כ עשה הוא יתברך במעשה גם כן בקומה גשמיות כמו שהיתה אצלו במחשבה עליונה בקומה הרוחנית.

כו. כן כתב האור החיים הק' בפרשת קדושים על הכתוב (ויקרא ט"ד) 'ואלהי מסכה לא תעשו לכם': כי בעשות האדם מעשה הגון תשרה עליו שכירה, ובעברו פי ה' האבר שבו חטא שורה עליו רוח טומאה, והוא מסך המבדיל בינו ובין אלוקיו... והוא מאמרו כאן 'ואלהי מסכה פירוש אלהים שהם מסכים מבדילים אתכם ממקור החיים לא תעשו לכם. ועיין מה שכתב המאור עינים בליקוטים (ד"ה כ"ה יתן) ביאור עמוק בזה, וזלה"ק: שבתורה יש חומר וצורה, האותיות כאשר הם כתובים הם החומר, והחיות הם השכל והפנימיות המכוון בהם. וכיון שכל דבר נברא בתורה, נמצא שחומר של כל דבר נברא מחומר התורה, וחיות כל דבר הוא מחיות התורה, ונמצא שהתורה מקשר כל דבר, כי התורה אחדות אחד, החומר והחיות, ובכל דבר הוא התורה. ונמצא כשהדם מקושר בתורה הרי הוא מתוקן כראוי, אמנם כשעובר על התורה הוא נפגם... וכשהחיות של התורה מסתלקת ממנו כיון שעבר עליה, אזי אין התקשרות בין החומר והצורה, ונשאר בעולם החורבן... וכששכב אל התורה ומתדבק בה, והתורה וקוב"ה הם חד,

'ואמונתך בגלות' (תהלים צב, ג) הרומז לאמונה בתוקף חשכות הגלות, בזכות הזה יעורר זכות אברהם שהיה ראש המאמינים, ויהיה לכם למגן ומחסה ומסתור!:

קיצור הדברים: הקב"ה הבטיח לאברהם אבינו שבעקבתא דמשיחא כאשר בתוקף הגלות לא יהיה להם שום זכות וגם לא יהיו יכולים לעורר אתערותא דלתתא ירחם עליהם בזכותו ויושיעם ממקור הרחמים. ומבאר כי להמשכת החסד ממקור הרחמים כנ"ל צריך לכל הפחות להתפלל מתוך אמונה שלמה, ובזכות תוקף אמונתם אף

שיאמינו בי אף בחשכות הגלות^כ, אזכור להם זכות אמונתך^{כט}, שהרי אברהם אבינו ע"ה היה הראשון למאמינים, ולכן בכח אמונתם בחשכות הגלות יעוררו את ימין עוז אמונתך, ועל ידי זה יזכו לעשות חיל. וזה הפירוש במה שהבטיחו הקבה: **בך חותמין, היינו בעת הגאולה שהיא התכלית והחתימה של כל הגלות, והוא כעין מה שאמרו חז"ל, הכל הולך אחר החיתום (ברכות יב.) שהכל תלוי כפי מה שיהיו בזמן חתימת הגלות, ואז רק בזכות אמונה שיאמינו בי אף כשהם בבחינת**

הערות וצינונים

נאמין ברוממות השי"ת, שהוא כל יכול ומאשפות דלותנו ירוממו, יתעורר לנו זכות של אברהם אבינו ע"ה, וירחם עליו. וזהו דברי המדרש לכשיהיו בניך בלא גידים ועצמות, זכותך, היינו האמונה אשר יאמינו, יעמוד להם, ועל ידי האמונה יזכו להמשיך חיות דקדושה ממקור החיים לכל אבריהם וגידיהם. ועיין עוד מה שכתב במאמרו לסליחות על ענין אמונה זו אפילו מי שכבר עבר ח"ו על כל חייבי כריתות רח"ל, שיאמין בכח המקום הנקרא 'כל ישראל' עש"ה.

כט. לכאורה צריך ביאור שפתח 'בזכות הצעקה' ואח"כ אומר 'בזכות האמונה', ואולי י"ל על פי מש"כ רבינו במאמרו לסליחות (שם) שהצעקה בא מכח האמונה שמאמין שעוד יכול לתקן ולהחיות את עצמו, ובנוסף בו בבטחון חזק ואמין ברוב רחמנותו שהוא כל יכול עיין שם היטב, וממילא שניהם ענין אחד הם.

ל. כלומר, הדבר היחיד שיכול לעורר את ההנהגה של' דצון העליון' בדור יתום ושפל כזה, הוא רק הצעקה אל פני צור לבבם וחלקם, ועל ידי כך האמונה של אברהם אבינו, וראה מה שהבאנו לעיל בהערה זו שהקב"ה מעורר הנהגה זו על ידי הצדיקים, וביחוד על הנהרגים על קידוש שמו יתברך ויתעלה שהם מעוררים בזה אהבה, ובשפל המצב של דור בלא גידים ועצמות רק הכח הגדול של אברהם אבינו יכול להועיל. אבל כדי להתחבר עם אברהם אבינו ולעורר את כוחו, צריך שיהיה לנו נגיעה במעשינו, והוא על ידי ההתחזקות שלנו באמונה, שדבר זה אומר רבינו שיוכל כל אדם לבוא לזה באיזה מצב שיהיה. ועיין מש"כ רבינו בזה בפ' חיי שרה אות ו, וישלח ה, סוכות אות ז, כז.

ניצוץ אחד שיכול לנפחה ולהאדירה כבתחילה, כד"א 'חלקי ה' אמרה נפשי', יען ידעתי שחלק ה' בקרבי, וידעתי פשעי ונגעתי לבבי איך שפגמתי בחלק יקר כזה והורדתי לבירא עמיקתא, מזה בעצמו אתנחם ואחזק את עצמי כי עוד יש תקו' ולא נאבד תוחלתי, וזה ע"כ אוחיל לו. וכאשר נתאמת כן בלבנו ואין ברוחו רמיה ח"ו, ממילא נעשה שפל בעיניו, ויכבד לכל יראי ה' ולכל ישראל, בחושבו כי גם בהם נמצא אור יקר ומופלא הזה, והם בלי ספק לא פגמו כל כך, וממילא נעשה אוהב לישראל באמת כנפשו ממש, והכל בא לו ע"י הסתכלות באור יקר ומופלא חלק אלקי אשר בקרבו, וע"י זה מעורר ג"כ למעלה להסתכל ולהתבונן בניצוץ הקדוש אשר בפנימיות לבו, וכשהוא אוהב לישראל ומחבר וכולל את עצמו עם הכלל ישראל ממילא מעורר ג"כ הרחמים הזה עבור כלל ישראל, להתבונן בפנימיות לבם חלק אלקי אשר בקרבם.

כח. במאמרו לפרשת שופטים (אות ד) מבאר רבינו בהרחבה ענין אמונה זו, ושם מוסיף גם שעל ידי האמונה מכניסים מחדש אור וחיות דקדושה בכל האיברים והגידים, וזה"ק: וזה שאמרו אמר רבי עזריה לכשיעשו בניך פגרים בלא גידים ועצמות זכותך עומדת להן, ר"ל שהקב"ה רמז לאברהם אבינו ע"ה, אף שיהיו בבחינת פגרים בלא גידים ועצמות, היינו שאם יעברו ח"ו על כל העשין ולא תעשה, ויהיה ח"ו נפסק החיות דקדושה מכל הגידים והעצמות, עם כל זה זכותך עומדת להן, כנודע שאברהם אבינו ע"ה היה הראשון למאמינים, ובו נמצא בתורה פעם ראשון ענין אמונה, כדכתיב והאמין בה', והקנה כל העולם כולו להקב"ה, שלמד אותם דרך אמונה, להאמין בה' ובאחדותו יש"ת, וזכות זה נשאר לנו, שאף אם נהיה ח"ו בבחינת מתים במעשינו כנ"ל, אף על פי כן אם

יוכל להאמין בה' ובגודל רוממותו, ויאמין כי ברוב רחמנותו שאין לו סוף ותכלית יוכל לרחם גם על שפל ונבזה וחדל אישים כמוני גם כן, כי אף אם הוא בשפל המצב כפגרים בלא גידים ועצמות, שאינו יכול לעשות שום אתערותא דלתתא, ומכל מקום **בכח אמונה הזאת** שהקב"ה כל יכול בלי סוף ותכלית, **מעורר** על עצמו את **זכות אברהם מדת חסד,** שיזכה **להמשיך עליו חסד ממקור החסד לרחם עליו בגלותו, לעורר לבו לאהבת השי"ת, ולהחזירו בתשובה שלימה לפניו,** ולהמשיך לנפשו חיות ואור קדושת המצוות, **ובזכות אמונה הזאת נזכה לגאולת עולם, וכמו שנאמר (ישעי' ס, יט) והיה לך ה' לאור עולם,** שגם אם עתה אין לך את אור וחיות קדושת המצוות, יהיה לך ה' לאור עולם לא. (כתי"ק).

בחשכות הגלות יזכור להם זכות אמונתו של אאע"ה שה' הראשון למאמינים, ובך חותמין, היינו בעת הגאולה שהיא התכלית והחתימה, אז רק בזכות אמונה, שיאמינו אף בבחינה ואמונתך בלילות הרומז לחשכות הגלות, יעורר זכות אברהם ראש המאמינים, ויהי' להם למגן ומחסה ומסתור.

מסיים בחיזוק האמונה לכל אדם ובכל מצב שהוא, ותוקף סגולת האמונה לעורר ולהמשיך עליו חסד ורחמים, וגאולת עולם

ולתחזקות בתוקף האמונה אפילו בעת החושך **יוכל כל אדם לזכות באיזה מצב שיהיה עומד** אפילו מי שהוא בבחינת פגרים בלא עצמות וגידים רוחניים - שאין בהם חיות ואור הקדושה, **כי כל זמן שעוד מחזיק באמונת אלקי ישראל** במציאותו והשגחתו ית', ובהנהגה של 'למעני למעני אעשה'

הערות וצינונים

להמשיך חיות דקדושה ממקור החיים לכל אבריהם וגידיהם. ורבינו מסיים כאן כי לאמונה יכול כל אחד לזכות בכל מצב שהוא והכל בכוחו ובזכותו של אברהם אבינו ע"ה. ובכח זה יזכו לאור עולם, היינו לגאולה השלמה שאז יאיר על העולם אור חדש האור עולם של בהירות האמונה והידיעה כי אתה שמך ה' לבדך עליון על כל הארץ בב"א.

לא. לפי זה מבואר גם מה שאמר רבינו לעיל שהבטיחו הקב"ה לאאע"ה שעד שיזכו לאור עולם יזכו לכל הפחות לאורו של אברהם אבינו, והיינו כי אורו של אברהם אבינו הוא 'אור האמונה' שבלעדי זאת אי אפשר לזכות לגאולה, וכבר הבאנו לעיל (הערה כח) את ביאור של רבינו בדברי המדרש לכשיהיו בניך בלא גידים ועצמות, זכותך יעמוד להם, היינו האמונה אשר יאמינו, יעמוד להם, **ועל ידי האמונה יזכו**

תמצית המאמר

וזוכר חסדי אבות – בזכות האמונה מעוררים את זכות אאע"ה מדת החסד והרחמים

השמים, אבל האמת שהקב"ה משגיח אף על שפל שבשפלים, ואין דבר נסתר מנגד עיניו, רק בחמלתו וברוב רחמיו הוא סובל ומעלים עין מסוררים, למען יהי' תקומה לעוה"ז, וזהו שאמר לו הקב"ה: אני הוא מנהיג העולם, שאני הוא בעל העולם כולו הן באיכותה והן בכמותה, ורק ברוב רחמי אני סובל ומעלים עין מסוררים, ועולם כמנהגו נוהג, ושוטים שקלקלו עתידים ליתן את הדין.

ורבינו זי"ע מפרש בדרך אחר, שיש שני הנהגות, יש הנהגה של בחינת מלך במשפט יעמיד ארץ. ויש הנהגה של 'רצון עליון' בבחינת 'למעני למעני אעשה':

כי הנה לכל התעוררות רחמים צריכים קצת אתערותא דלתתא, ובמדה שהאדם מודד בה מודדין לו, וזה נקרא בחי' מנהיג העולם כולו במדת הרחמים, שהוא ממוזג דין בחסד, אבל אם אין שום זכות ושום אתערותא דלתתא, מצד הנהגה של 'מלך במשפט יעמיד ארץ' לא נוכל לזכות במשפט, אם לא למענו יעש, מצד חסד עליון, ומבחינת

ידועים לכל המשל הקדמוני שהובא במדרש על אחד שראה בירה דולקת, ואמר: תאמר שהבירה הזאת בלא מנהיג? הציץ עליו בעל הבירה ואמר לו - אני הוא בעל הבירה. כך אברהם אבינו כשהיה אמר, תאמר שהעולם הזה בלא מנהיג? הציץ עליו הקב"ה ואמר לו: אני הוא מנהיג העולם.

ומביא על זה רבינו את פירושו של אביו כ"ק מרן האדמו"ר הזקן זי"ע:

שאאע"ה השיג השגות אלקות ואמונתו ית"ש מצד חקירת שכלו, וכאשר ראה שהעולם חוטאים ועובדים בזה העולם בעניני העוה"ז, מחמת אש תבערת היצה"ר אשר בוער בקרבם כיקוד אש, מרוב חקירתו התחיל לחקור, האיך יוכל להיות שהבוב"ה משגיח בהשגחה פרטית על כל איש ואיש, ובלעדי השגחתו וחיותו שבכל רגע היה חוזר הכל לתוהו ובוהו, והאיך יוכל איש לחטוא ולמרוד ח"ו נגד כבודו, ולכן חשב בלבו כי מסתמא רק על הצדיקים הדבקים בוי"ת הוא משגיח עליהם בעינא פקיחא, אבל לשאר העם מסר אותם למערכת

חוקר לב בוחן כליות, וזה הוא "אני" מנהיג העולם, היינו בבחינה זאת של אני - למעני אעשה, הנני מנהיג העולם אז.

והנהגה זו של "אני הוא מנהיג העולם" - בבחינת 'למעני למעני אעשה' מתעורר בכוח האמונה של ישראל, בזכות תוקף אמונתם של ישראל אף בחשכות הגלות יתעורר זכות האמונה של אאע"ה שה' הראשון למאמינים להיות להם למגן ומחסה ומסתור.

ומסיים רבינו ז"ל ע:

כי לאמונה יוכל כל אדם לזכות באיזה מצב שיהי עומד, כל זמן שעוד מחזיק באמונת אלקי ישראל יוכל להאמין בה' וברוממותו, וברוב רחמנותו שאין לו סוף ותכלית יוכל לרחם גם על שפל ונבזה וחדל אישים כמוני ג"כ, ובכח אמונה הזאת מעורר זכות אברהם מדת חסד, להמשיך עליו חסד ממקור החסד לרחם עליו בגלותו, לעורר לבו לאהבת השי"ת, ולהחזירו בתשובה שלימה לפניו, ובזכות אמונה הזאת נזכה לגאולת עולם, וכמ"ש (ישעי' ס', י"ט) והי' לך ה' לאור עולם.

רחמים רבים בחינת 'למעני למעני אעשה' שאין לו סוף ותכלית, ומאוצר מתנת חנם יחננו, אבל לא בהנהגה הפשוטה.

וכאשר הציץ אבינו מתחילת עד סוף כל הגלות, וראה דלקת אש התבערה מן היצה"ר, שאור שבעיסה ותוקף השעבוד וחשכות הזמן, ואין גודר גדר ואין מי יעמוד בפרץ, ומה יעשו עניי הצאן התועים בלי רועה ומנהיג, והמה עניים ודלים מדעת ובשפלות המצב, שאינם יכולים לעורר אפילו איזה מעט אתערותא דלתתא, ולפתוח פתח כחודו של מחט, וגם מי שיעורר בעדם רחמים רבים ממקור הרחמים ג"כ לא יהי' להם, ממילא לפי סברתו של אברהם אבינו היה חושש שמא ח"ו לא יהי' אז תקומה לישראל חלילה, לזאת הציץ עליו הקב"ה וא"ל "אני הוא מנהיג העוה"ז", היינו אם נסתמו כל השערים והגיעו ח"ו לשער הנו"ן כאשר הי' במצרים, אז יעשה הקב"ה למען שמו הגדול לפדות חלקו, לאשר כי משגיח על תוכן נקודה הפנימית שבלב כ"א מישראל, מה שאי אפשר למלאך ולשרף להבין זאת, זולת אני ד'

הוראה למעשה בעבודת ה'

א. הקב"ה משגיח על כל העולם כולו ועל כל אחד ואחד ואפילו על שפל שבשפלים, ואין דבר נסתר מנגד עיניו, ובלעדי השגחתו וחיותו שבכל רגע היה חוזר הכל לתווה ובוהו, ומה שאנו רואים שעכ"ז יוכל איש לחטוא ולמרוד ח"ו נגד כבודו, אין זה ח"ו מחמת שהעולם הפקר בלא מנהיג ולית דין ולית דיין, אלא כי בחמלתו וברוב רחמיו של הקב"ה הוא סובל ומעלים עין מסוררים, למען יהי' תקומה לעוה"ז, ועולם כמנהגו נוהג, ושוטים שקלקלו עתידים ליתן את הדין.

ב. לכל התעוררות של חסד ורחמים צריך שיהיה קצת אתערותא דלתתא, ובמדה שהאדם מודד בה מודדין לו, וזה נקרא בחינת מנהיג העולם כולו במדת הרחמים, שהוא ממוזג דין בחסד, אבל אם אין שום זכות ושום אתערותא דלתתא, הרי מצד ההנהגה של 'מלך במשפט יעמיד ארץ' לא נוכל לזכות במשפט, אם לא למענו יעש, מצד הנהגה של חסד עליון, ומבחינת רחמים רבים בחינת 'למעני למעני אעשה' שאין לו סוף ותכלית, ומאוצר מתנת חנם יחננו, ואין שום קטרוג על זה, כי כך הוא רצונו, ואין טעם ברצון.

ג. להנהגה זו של בחינת 'למעני אעשה' זוכים בתוקף האמונה שמאמינים אף בחושך בתוקף הגלות והצרות רח"ל בבחינת ואמונתך בלילות, כי הקב"ה הבטיח לאאע"ה שאם ח"ו מחמת תוקף הגלות ומדוחק ומשעבוד, לא ימשכו להם חיות ממקור המצות, אעפ"כ יביט אל פנימיות לבותם, הצועקים אל פני ה' צור לבבם וחלקם, ובזכות תוקף אמונתם אף בחשכות הגלות יזכור להם זכות אמונתו, שאאע"ה הי' הראשון למאמינים, ובכח זכות אמונה, שיאמינו אף בבחינת ואמונתך בלילות, בזכות הזה יעורר זכות אברהם ראש המאמינים, ויהי' להם למגן ומחסה ומסתור.

ד. לאמונה זו יכול כל אדם לזכות באיזה מצב שיהיה עומד, וכל זמן שעוד מחזיק באמונת אלקי ישראל יוכל להאמין בה' וברוממותו, וברוב רחמנותו שאין לו סוף ותכלית יוכל לרחם גם על שפל ונבזה וחדל אישים כמוני גם כן, ובכח אמונה הזאת מעורר זכות אברהם מדת חסד, להמשיך עליו חסד ממקור החסד לרחם עליו בגלותו, לעורר לבו לאהבת השי"ת, ולהחזירו בתשובה שלימה לפניו, ובזכות אמונה הזאת נזכה לגאולת עולם, וכמ"ש והי' לך ה' לאור עולם."

בינת המאמר

א

האמנתי כי אדב -

בזכות האמונה הזאת נזכה לגאולת עולם

"לכשיעשו בניך פגרים בלא עצמות וגידים זכותך יעמוד להם" (מובא בספרו הק' פ' לך סוף אות יא) וזל"ק:

...אברהם אבינו ע"ה היה במדריגה זו באמת, במדריגת אוהב ה', וכמו שנאמר (ישעיה מא, ח) אברהם אוהבי, וכל איבריו היו מקודשים כמקדש ממש, כסא להשראת השכינה, ולא עשו שום דבר, זולת מה שהיה רצון הבורא ב"ה, וכמאמר חז"ל (ירושלמי ברכות ט, ה) אברהם אבינו ע"ה עשה יצר רע טוב, היינו שהפך כל המדות רעות שבאדם והכניסם לקדושה, והרגיל את עצמו ואיבריו שלא יעשו שום תנועה קלה שלא לרצון הבורא ית"ש, רק הכל בקדושה ובטהרה, וזה אחד היה אברהם (יחזקאל לג, כד), וכמו שהארכנו לעיל (אות ג), וממילא כל שיחותיו והילוכו וישובו, היה הכל רצון ה', כי היה בטל רצונו וחושי לרצונו ית"ש, וזה הוא שייכות ההלכה זו לפרשה הזאת. ואמר לו הקב"ה לך לך להנאתך ולטובתך, כי כל מה שהיה להנאתך

רבינו זי"ע מאריך בסיום מאמרו בענין תוקף האמונה, כי "להנהגה זו של בחינת 'למעני אעשה' זוכים בתוקף האמונה שמאמינים אף בחושך בתוקף הגלות והצרות רח"ל בבחי' ואמונתך בלילות, ולאמונה זו יכול כל אדם לזכות באיזה מצב שיהי' עומד, וכל זמן שעוד מחזיק באמונת אלקי ישראל יוכל להאמין בה' וברוממותו, וברוב רחמנותו שאין לו סוף ותכלית יוכל לרחם גם על שפל ונבזה וחדל אישים כמוני ג"כ, ובכח אמונה הזאת מעורר זכות אברהם מדת חסד, להמשיך עליו חסד ממקור החסד לרחם עליו בגלותו, לעורר לבו לאהבת השי"ת, ולהחזירו בתשובה שלימה לפניו, ובזכות אמונה הזאת נזכה לגאולת עולם, וכמ"ש והי' לך ה' לאור עולם".

נחה עמך כאב רחמן

באחת השנים בסעודת מלוה מלכה דיבר רבינו בקדשו על דברי המדרש [המובא במאמר]

(תנחומא תצא ב, זוה"ק ח"א קע:), זכותך עומדת להם שישועו בשובה ונחת.

וזה דברי המשורר (זמר במוצאי יום מנוחה) נחה עמך כאב רחמן, אחרי שאנו רואים את עצמנו בגלות החל הזהה זה כמה, וצרות רבות סבבונו מכל צד, הא בביזתא והא בשביתא והא במלקיותא, ועדיין לא שבנו מטעותינו, ומה בצע ביסורין שמייסר הקב"ה אותנו, טוב ליקח עצת אברהם אבינו ע"ה כנ"ל, וזה 'נחה עמך' בדרך שיעץ אב הרחמן זה אברהם אבינו ע"ה, ואם תאמר אם תשפיע עלינו נאמר שמגיע לנו הטוב ההוא מצד מעשינו הטובים, ולא נבין שהבורא ב"ה משפיע לנו בשביל שנדע לשוב ולהטיב דרכינו, על זה אנו משיבים בטוחים אנחנו ש'יצפצפו עם לא אלמן דבר ה' אשר נאמן בהקימך הבטחה', שאין זאת מצד שאנחנו ראוים להשפעה זו, רק הקב"ה מקיים הבטחתו שהבטיח לאברהם אבינו ע"ה לנהוג אותנו בהנהגת ההשפעה, כדי שנשוב אליו באמת.

אמונה פשוטה מהי

בעל הבני יששכר **הרה"ק רבי צבי אלימלך מדינוב** ז"ע כותב כמה וכמה פעמים בספרו 'בני יששכר' (חודש אדר מאמר ג' דרוש ב, חודש סיון מאמר ה' אות ב ואות יט, וב'דרך פקודיך' מצווה יא חלק המחשבה או) על ענין "**אמונה פשוטה**", דיש אמונה הבאה לאדם אחרי רוב חקירה ודרישה שיש מנהיג לבירה ורק אחרי שהוברר לו בדעתו שכן הוא אז יאמין בזה, ויש אמונה פשוטה בכל מה שאבותינו סיפרו ומסרו לנו מדורי דורות ואף שיש לחשוב שעל ידי החקירה תהיה האמונה טבועה יותר בלב האדם שהרי חקרו ודרשו היטב והגיעו למסקנא שיש מנהיג לבירה, מכל מקום סכנה גדולה יש להולכים

ולטובתך, הכל הוא לשם יחוד קוב"ה ושכיתניה, במדרגת אוהב ה' (עי' לקמן פר' בהעלותך אות ד).

ובזה סרה תלונת **הרמב"ן** הקדוש וקושיטו (יב, ע' על אברהם אבינו ע"ה איך יצא מארץ ישראל לחוץ לארץ, מלבד מה שלא נאמר לו בפירוש שילך לארץ ישראל רק 'אל הארץ אשר אראך', עוד זאת כי כל מה שעשה והלך הכל היה לשם יחוד קוב"ה ושכיתניה ולנחת רוח לפניו, כאשר אמרו חכמינו ז"ל (ב"ר מ, ו) אמר לו הקב"ה לאברהם צא וכבוש הדרך לבניך, כמו שמבואר במדרש (שם מד, טז) וירד העיט על הפגרים (טו, יא) אמר רבי אסי נסב אברהם מכישה והיה מכיש להון ולא היה מכתשין אף על פי כן וישב אותם אברם בתשובה אמר רבי עזריה לכשיעשו בניך פגרים בלא גידים ועצמות זכותך עומדת להן, עד כאן לשונו, פירוש דהנה הקב"ה מייסר את האדם כדי שישוב ויטיב מעשיו, וזה שנטל מכישה והיה מכיש להון, וה' חפץ דכאו החלי (ישעיה נג, י), וכדרשת חז"ל (ברכות ה.), אולם זה הוא רק לבר דעת, שעל ידי היסורים יתן אל לבו מה הוא זה ועל מה זה באו עליו היסורים, ולא יזהה תכלית, וישוב אל ה' וירחמהו, אולם אם האיש הזה הוא שוטה ואיננו מרגיש כלל ביסורים הללו להתעורר על ידם לתשובה, מה יועיל לו אם יתסר עוד, על זה פעל אברהם אבינו ע"ה עצה אחרת להשיב אותם בתשובה על ידי השפעת טובה, שישפיע להם הקב"ה, וזהו 'וישב אותם', כלשון בשובה ונחת תושעון (ישעיה ל, טו), שישועתם יהיה על ידי שובה ונחת, וזהו לכשיעשו בניך פגרים בלא גידים ועצמות, הרמז כשיעברו ח"ו על שס"ה לא תעשה כמנין הגידים ורמ"ח מצוות עשה כמנין האברים

חלציו וחבר ספר 'מעין גנים' שהוא פירוש על דברי היעב"ץ בספר 'אור החיים' הנ"ל. בדבריו האריך ללחום במשכילים אשר המה עוקרי הדת ומחריביה ויש לרדפם עד חרמה. עוד האריך לבאר נגד החוקרים באמונת ה' דאע"פ שהרמב"ם חיבר את ספרו 'מורה נבוכים' על פי חקירה בכל זאת אנו אין ביכולתנו לעשות כמותו, כי הרמב"ם שעבד את ה' בכל האופנים, כשחקר לא היה ניזוק, אבל לנו החקירה עלולה להזיק.

ספר שנכתב בדם

מספרים שהרה"ק רבי דוד מדינוב ז"ע בעל ה'צמח דוד" בנו של הרה"ק בעל ה'בני יששכר' ז"ע היה פעם אצל הרה"ק רבי יהושע מבעלזא ז"ע, ובבעלזא החשיבו מאוד את ספרי ה'בני יששכר' ולכן דיברו בתוך דבריהם על ספרי אביו ה'בני יששכר'. לפתע התבטא מהרי"י מבעלזא על הספר 'מעין גנים' שאינו ספר. בשמוע ה'צמח דוד' כן חלשה אז דעתו, מתוך שסבר שבזלזול אמר כן, אך תיכף ביאר מהרי"י מבעלזא את כוונתו על פי המעשה שהיה בעת שחיבר ה'בני יששכר' ספר זה, וכה סיפר:

לפני שכתב את הספר היה ה'בני יששכר' מוטל על ערשו בחולי כבד והרופאים שבאו לבדוק בגופו הק' לא מצאו מאומה שהיו כל רמ"ח איבריו שלימים בתכלית מאין חסרון ולכן לא ידעו ולא הבינו מנין בא לו זאת המחלה. הסיקו שאין זאת אלא שדבר מה מעיק על לבו וכיון שאינו מוציאו לחוץ הגיע לידי סכנה, ואכן ידע ה'בני יששכר' שעניין ההשכלה אינו נותן לו מנוח ורגוע לנפשו וע"כ חלה, ולפיכך החליט להוציא לאור את ספרו 'מעין גנים'. סיים מהרי"י מבעלזא את דבריו "זו

בדרך זה כי יתכן שמרוב הבדיקות והבירורים יעלו בלבם ספיקות והרהורים ועל ידם יתעו מדרכי האמונה הטהורה. אלא הדרך הפשוטה היא שלא יחפש אדם שום הוכחות וראיות כדי להכיר במי שאמר והיה העולם אלא יאמין באמונה שלמה במה שאבותינו סיפרו לנו.

והנה האמונה על ידי חקירה קרויה ראייה שרק על ידי שהוכח לו ורואה שיש מנהיג לעולם, יאמין. ולפי"ז מבאר את מאמר הכתוב: 'ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה'. 'ראה' האמונה ע"י הראיה יש בה "ברכה וקללה", כי הגם שבסופו של דבר יאמין ואולי עוד יאמין יותר מהמאמין על פי מה שקיבל, מכל מקום ברכה זו יש בה סכנה שמה על ידה יתה ויבא לפקפק בשאלות ח"ו וזו "קללה" היא. אמנם "את הברכה אשר תשמעו" כי האמונה הבאה משמיעה וממסורת טובה היא מאוד מאוד ויש בה רק ברכה, ע"כ ראוי לבחור בדרך זו.

החסיד רבי יוסף יעב"ץ ז"ע מגדולי גולי ספרד חיבר ספרים רבים. בספרו 'אור החיים' כותב נגד חכמת הפילוסופים בענין האמונה, וכתב שם שהמציאות בימי גלות שפניא הוכיחה שאותם אנשים שהאמינו בה' מחמת שכן שמעו וקיבלו מאבותיהם, עמדו בכל הנסיונות בגבורה, ואילו אותם שחקרו ודרשו ורק אחר כך האמינו, אף שהיה נראה שאמונתם איתנה, משום שבעצמם הסיקו על ענין האמונה, מכל מקום לא החזיקו בזה, וברוב נסיונות שהיו באותם הימים נפלו (ודבריו הובאו גם ב'אגרא דכלה' פרשת ויגש).

כאשר התחיל נגע ההשכלה להתפשט במזרח גליציה אחר הרה"ק בעל ה'בני יששכר' ז"ע כגבר

שאביו אינו משיבו, יצא מחדרו ולא הרהיב עוז
בנפשו לשאול אותו על פשר שתיקתו.

כאשר עברו שלושה ימים ממקרה זו, פתאום
קרא החת"ס לבנו ר' שמעון, ותירץ לו את קושיתו
עד שלא נשאר אצלו שום סרך קושיא ואדרבה,
הראה לו בעליל איך שהחוקר טעה בדברים
פשוטים ודיבר בלא לב. כאשר שמע רבי שמעון
את הדברים הבהירים מפי אביו, נענה ואמר: ירשינו
אבי להציע פליאתי לפניו, שעתה עוד גדלה התמיה
יותר מבראשונה, הלא ידעתי בבירור שתירוץ
זה לא נעלם מאבא תיכף בשעה שהגדתי לפניו
הקושיא, אם כן למה איפוא העלים ממני את
התירוץ עד הנה והניח אותי במבוכה לשלושת
ימים?

ענה לו החתם סופר בדברים כדורבנות: בכוונה
עשיתי זאת שלא להשיבך תיכף מיד, כדי **ללמדך**
עיקר גדול מעיקרי האמונה. שאף כאשר יקשה
לך איזה ענין בעניני אמונה, אינך רשאי בשביל
זה להעלות בקרבך אפילו צל של ספק על כל מה
שקבלנו מדור דור, רק צריך אתה לדחות כל פקפוק
מלבך ולומר '**הדבר הוא אמת כאשר קבלתי, ואף**
שיש לי קושיא, על כל קושיא יש לה תירוץ'. ולכן
המתנתי לך ג' ימים, למען תלמד מהיום והלאה
שכל הרוחות שבעולם לא יטרידו את מוחך, ותדע
נאמנה כי אף אם יקשה לך קושיא שלא תוכל
לתרצה על אתר, אתה תעמוד בשלך ובהמשך
הזמן תזכה ויתגלה לך האמת, עכת"ד. ועי' **בשו"ת**
חת"ס (י"ד סימן ג) שסיפר החתם סופר מה שהיה
עמו ששאל מרבו הגאון **רבי נתן אדלער** ז"ל קושיא
על הרבה פוסקים ולא ענה לו רבו וכו'.

היתה כוונתי, שאין זה הספר כשאר ספרים
הכתובים בדיו על נייר, אלא מדם לבו ומכאבו של
אותו צדיק נחרטו הדברים עלי גליון"

רבינו **הישמח ישראל** זי"ע כותב במאמריו לפסח
אות מח, **שהבעש"ט הק'** זי"ע אומר קודם פטירתו:
אני מנחי את כל ההשגות והמדרגות שהשגתי,
איך בין אא נער און גלייב. כי בערבייא קורין לנער
פתיא, והנער מאמין באביו שכל מה שהוא נותן
לו הוא לטובתו.

כעין זה מביא **ביסוד העבודה** (מכתב כד) זז"ל:
"שמעתי מפי הצדיק ר"נ **רבי נח מלעכאוויטש**
זי"ע, שהבעש"ט אמר לתלמידיו אחרי כל השגותי
למעלה בשרשי התורה והמצוות, ואחר כל השגותי,
מחזיק אני באמונה פשוטה **'איך בין א נער אין**
גלייב' וסיים, "ראו, הלא הבעש"ט ראה הכל
בהשורש ואף על פי כן הניח כל זה והחזיק ביסוד
פשוט האמונה פשוטה".

גם אם יקשה לך קושיא שלא תוכל לתרצה על
אתר, אתה תעמוד בשלך ובהמשך הזמן תזכה
ויתגלה לך האמת

בס' פרדס משה (תולדות משה) על קדוש ה' החתם
סופר זי"ע, מביא מעשה רב שהיה ל **החתם סופר**
עם בנו רבי שמעון זי"ע שלימים היה רב ואב"ד
בקראקא, ומעשה שהיה כך היה:

כשעדיין היה רבי שמעון בחור צעיר, נכנס פעם
לאביו הגדול. שאל אותו אביו מדוע רואה אנכי עליך
פניך זועפות? ענה לו ר' שמעון, שאפיקורס אחד
הקשה לו קושיא בענין האמונה ואינו יכול לתרצה,
וקושיא זו מבלבלת אותו מאוד, ולכן בא עתה אליו
שיסיר קושיא זו ממוחו. אבל למרבה הפלא שתק
החתם סופר ולא השיב לו כלום, ובראות הנער

תחיית המתים על ידי אמונה

ועל ידי אמונה פשוטה בהשי"ת באים לידי כלי הישועות בעולם, כמו שמביא בספרה"ק מאור ושמש (רמזי יום א של סוכות) וזל"ק: "ושמעתי מהרב הקדוש האבדק"ק נעשיזי זצוק"ל, שעל ידי האמונה יוכל האדם להחיות מתים ולהפוך

כסף לזהב ולשנות כל דרכי הטבע וגם מי שיש לו אמונה האמיתי אינו מתיירא משום דבר ולא יזיקנו שום דבר ואמונה הוא לשון אמון, כמו (משלי חל) ואהיה אצלו אמון, שהוא לשון המשכה, שעל ידי האמונה האדם ממשיך עליו נועם אור אלקותו יתברך" אכ"ר.

ב

ואברהם עודנו עומד לפני ה'.

ואלמלא מקרא שכתוב אי אפשר לאומרו, ומעשה שהיה כך היה:

פעם אחת חשקה נפשו של הרה"ק רבי דוד פורקעס זי"ע מבני היכלא קדישא של הבעש"ט הק' זי"ע לנסוע לארץ הקדושה ונסע קודם לרבו הבעש"ט הק' לבקש ממנו שיסכים על נסיעתו. השיב לו הבעש"ט הק' שמסכים שישע "נאר זעה דוד, זאלסט זיך נישט באנארישען" וברכו לשלום וילך רבי דוד לדרכו.

ויהי בדרך נעמדה הספינה אצל אי אחד על פרק זמן קצר וירד רבי דוד מהספינה, בחשבו אולי ימצא כאן איזה יהודי להתפלל אצלו. אך כאשר ירד ושאל מהאנשים אשר עמו האם דרים יהודים באי הזה, השיבו לו כי אין האי הזה מקום ישוב כלל ולא דר כאן איש. פתאום בא לפניו איש יהודי זקן, נשוא פנים ויפה תואר, ושאל אותו 'האתה הוא ר' דוד פורקעס', השיבו לו הן. חזר ושאלו 'ומה אתה מבקש', השיב רבי דוד אני מבקש איזה בית ליכנס להתפלל בה, אמר לו הזקן בא

רבינו זי"ע כותב במאמרו הק' שהקב"ה הבטיח לאברהם אבינו: **לכשיעשו בניך פגרים בלא גידים ועצמות זכותך עומדת להן. והיינו אף אם ח"ו מחמת תוקף הגלות ומדוחק ומשעבוד, יעברו ח"ו בניך באונס בלא דעת על המ"ע ול"ת, ואף שלא ימשכו חיות להם ממקור המצות, אעפ"כ אני אביט אל פנימיות לבותם, הצועקים אל פני ה' צור לבבם וחלקם, ובזכות תוקף אמונתם אף בחשכות הגלות אזכור להם זכות אמונתך, שאאע"ה הראשון למאמינים, ובכח אמונתם בחשכות יעוררו את ימין עוז לעשות חיל. וזה כך חותמין, היינו בעת הגאולה שהיא התכלית והחתימה, כעין מאחז"ל הכל הולך אחר החיתום, אז רק בזכות אמונה, שיאמינו אף בבחי' ואמונתך בלילות הרומז לחשכות הגלות, בזכות הזה יעורר זכות אברהם ראש המאמינים, ויהי לכם למגן ומחסה ומסתור:**

בכל ראש חודש נכנס אברהם אבינו ע"ה לפני הקב"ה ושאל אותו על בניו מהם הם עושים בגולה

מעשה רב נורא מאד מובא בספר **שער יששכר**

(אגדתא דפסחא אות מו, ובספר אוצר הסיפורים ח"א אות ג)

שבדאי אין זה דבר פשוט וגמר אומר כי כאשר יבא אל ביתו יסע תיכף להבעש"ט הק' כדי להתוודע ממנו פשר דבר.

ויהי כשר אך דרכו רגליו על פתן הבעש"ט הק' טרם הספיק להוציא דבר מפיו, נענה הבעש"ט הק' ואמר לו: **"איי דוד, איך האב דאך דיר געזאגט אז די זאלסט דיך נישט באנארישען"** ושאל אותו הרה"ק ר' דוד וכי מה פשעי וחטאתי. ענה לו הבעש"ט הק' **"תדע שבכל ראש חודש נכנס אברהם אבינו ע"ה לפני הקב"ה ושואל אותו על בניו מהם הם עושים בגולה והשי"ת משיבו תמיד אל תדאג עליהם, כי עין השגחתי עליהם תמיד בכל פרט ופרט ובכל צרתם לו צר, ואף בהיותם בארץ אויביהם לא מאסתים ולא געלתים לכלותם ח"ו ואני זוכר להם את בריתי אשר כרתי אתך."**

בזה הראש חודש נכנס גם כן אברהם אבינו לפני הקב"ה ושאל אותו כנ"ל והקב"ה השיבו ג"כ כנ"ל, אבל אברהם אבינו לא קיבל תשובת הקב"ה ולא נכנסה בלבו, ונעשה רעש גדול בפמליא של מעלה. אמר לו השי"ת, הנה כעת נוסע דוד עבדי לארה"ק לך ושאל אותך, ותראה שג"כ יאמר לך שאני עוזר להם בכל עת ובכל שעה. ובכן ידוע **תדע שהזקן הזה היה אברהם אבינו** שהלך לשאול אותך כאשר אמר לו השי"ת, ואתה הסכלת עשו כי הפסת את דעתו שמצב ישראל בגלותם אינו רע כל כך, ואדרבה **'די האסט געדארפס שרייען געוואלד'**, כי הצרות גברו מאוד ורבו למעלה ראש, עד כי כשל כח הסבל מרוב התלאות והצרות אשר מצאתם בכל פרט ופרט. והשי"ת יחוש וימהר לגאלנו מכל צרותינו וישלח לנו הגוא"צ בב"א.

עמי החדרה ושם תמצא מקום מרווח להתפלל והלך ר' דוד עם הזקן להתפלל בביתו.

אחר התפילה הגיש הזקן לפניו סעודה רחבה כסעודת שלמה בשעתו והתחיל לשאול בשלום אחינו בני ישראל בגולה, האם הם בריאים? והשיב לו רבי דוד **"השי"ת פארלאזט זיי נישט"** [הנוסח בשער יששכר שאמר **"גאט איז א פאטער"**]. חזר ושאלו הזקן האם יש להם פרנסה ורבי דוד השיב כנ"ל. עוד שאלו הזקן על מעמדם בענין עול גליות מהשונאים העומדים עליהם לכלותם ח"ו, והשיב רבי דוד **"השי"ת נוקם את נקמתם ומושיע להם מכל צריהם"**. כך שאלו הזקן על כל פרט ופרט מתהלכות בני ישראל בארצות פזוריהם ור' דוד השיב על הכל **"השי"ת פארלאזט זיי נישט"**. כשגמר דיבורו אמר לו הזקן 'הנה זמן הנסיעה ממשמש ובא וצריך אתה ליסע לדרכך, בא ונלך להספינה' והזקן נפרד ממנו בברכה.

ויהיה בהיותו על אם הדרך, נתוודע לו לרבי דוד שספינה זו שהוא יושב בה נוסעת בחזרה אל רצו ומולדתו, כי הספינה שהיה צריך ליסע עמה כבר הלכה לה לדרכה וספינה זו עושה את דרכה בחזרה מארץ הקודש. כמובן שצערו גדלה עד מאוד ונעמד משתומם כשעה חדא. בעמדו כך נבוך ברעיוניו התחיל להתבונן בפרטי נסיעתו ופגישתו את הזקן על האי הנידח ההו. וירא כי כל הענין הוא פלאי, שהלא אמרו לו שהאי ההוא נקי מכל תושב ואם כן מהיכן הגיעו לשם הזקן וביתו. ויותר מכך יפלא מאין ידע הזקן ששמו דוד, וגם תמה על עצמו מדוע לא עלתה אז במחשבתו לשאול את הזקן על עצמו מי הוא זה ומאין הוא בא. מכל אלו התמיהות הסיק רבי דוד בדעתו

פעם אחת התרעמו על כך לפני אחד מצדיקי הדור על שהוא מקרב את בנו כל כך. והבין אותו צדיק שמן הסתם אין הדבר כפשוטו, לכן שלח שנים מתלמידי המובחרים לבית הבאמ"ח, להתבונן בדרכו והילוכו בקודש במשך מעת לעת, ולבחון מקרוב את אמיתת הדברים כיצד הוא מתנהג עם בנו.

הלכו התלמידים לבית הבאמ"ח ועקבו אחריו בהחבא ביום ובלילה.

כשהגיע חצות הלילה, בהיותם נחבאים בתוך חדרו הקדוש, ראו איך שהוא עורך תיקון חצות, ולאחר שסיים את התיקון התחיל לדבר בינו לבין קונו:

"רבונו של עולם, אידן זענען אין גלות, מען דארף זיי ארויס נעמען פון גלות. איי וועסטו זאגן אז זיי פיהרן זיך נישט ווי אזוי עס דארף צו זיין, איך האב אויך א קינד וואס פיהרט זיך נישט ווי עס דארף צו זיין, עס טוט מיר זייער וויי, און דאך בין איך איהם מקרב. א קינד איז פארט א קינד.

דו ביסט דאך א עובר על פשע, און אידן זענען דיינע קינדער!" [רבוש"ע יהודים הם בגלות, וצריך להוציאם מהגלות, ושמא תאמר שהם לא מתנהגים כשורה, גם לי יש בן שאינו מתנהג כשורה, זה כואב לי מאד, ובכל זאת אני מקרבו, בן נשאר בן בכל מצב שהוא, הרי אתה עובר על פשע, וישראל הם בניך...]

אז הבינו כולם שכל מה שהוא מקרבו זהו חלק מהעבודה שלו, לעשות בזה אתערותא דלתתא לגאולתם של ישראל בכל מצב שהם.

כן יזכנו השי"ת ב"ב ברחמים גדולים, אכ"ר.

מתוך מעשה נורא זה אפשר להבין מדוע אנו אומרים בסוף השנה בתפילת מנחה שתכלה שנה וקללותיה. והוא פלאי! כך נפרדים מהשנה? במקום להודות לה' על כל הטובות והנפלאות שזכינו בכל ימות השנה? והתירוץ הוא כפי ששמעתי מכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א: כי כל אחד לעצמו צריך באמת לעשות כן בכל יום ערב ובוקר וצהריים, להודות ולהלל לה' על הטוב כי לא כלו רחמיק והמרחס כי לא תמו חסדיך... אבל על שכינתא בגלותא, ועל צערם של כלל ישראל בגלותם - גלות הגוף וגלות הנפש, אם עברה השנה ועדיין לא נושענו, אין זו שנה מבורכת לענין זה, ועל זה צריך לבקש קודם כניסת השנה, ששנה זו לא תהיה כמו חברתה הקודמת, אלא "תכלה שנה וקללותיה תחל שנה וברכותיה", **וחייב אדם לומר בלשון רבו: א געבענטשט יאר איז ווען משיח וועט קומען און אידן וועלן אויזגלייזט ווערן פון דעם גלות...**

רבוש"ע יהודים הם בגלות, וצריך להוציאם מהגלות

על הרה"ק בעל הבאר מים חיים זי"ע מסופר: שהיה לו בן ר' נתן דוד שלא התנהג כשורה... ועכ"ז היה הבאמ"ח מקרבו ביותר כאילו לא אירע כלום!. [הרה"ח רבי משה בטלן ז"ל סיפר כי לבסוף חזר אותו הבן בתשובה זמן מה לאחר הסתלקותו של אביו הבאמ"ח, וזאת בעקבות מעשה נורא, שהלך לאיזה מסיבה עם הפריצים, וביקשו ממנו לרדת למרתף להביא להם יין, ובהיותו באמצע המדרגות התגלה אליו אביו הק' בהקיץ, ואיים עליו לחזור בתשובה, ואם לא וכו', ואז חזר בתשובה שלמה, והיו הזקנים מצביעים על המדרגה שעליה התגלה הבאמ"ח].

פניני ישמח ישראל

פנינים יקרים מתורתו של רבינו על פרשת השבוע.
(חלקי בלבד)

אל הארץ אשר אראך

[הרמב"ן הקדוש הקשה על אברהם אבינו ע"ה איך יצא מארץ ישראל לחוץ לארץ, הרי לא נאמר לו בפירוש שילך לארץ ישראל אלא נאמר לו שתם לך לך אל הארץ אשר אראך. ויש לומר כי] אברהם אבינו ע"ה היה במדרגה זו שכל מה שעשה והלך וישב, הכל היה לשם יחוד קוב"ה ושכינתיה, במדרגת אוהבי, כי שתי כליותיו נובעות חכמה, וכל אבריו היו מקודשים כמקדש ממש, כסא להשראת השכינה, ולא עשו שום דבר, זולת מה שהיה רצון הבורא ב"ה... וממילא כל עשיותיו ותנועותיו והילוכו וישובו, היה הכל רצון ה', כי היה בטל רצונו וחושיו לרצונו ית"ש.

בהעלותך ד

ואת הנפש אשר עשו בחרן

ענין מדת אברהם אבינו ע"ה היה בשני פנים, הא' שהשפיע וזן מטובו לכל באי שעריו, והאכיל לכל, וזה הוא בגשמיות. ואחר כך כשברכו אותו, אמר להם לי אתם מברכים ברכו למי שאמר והיה העולם כו' (סוטה י: ב"ר מג ז), היינו על דרך (בראשית יב, ה) ואת הנפש אשר עשו בחרן, שתקן הנפשות לקרב אותם לעבודתו ית"ש (סנהדרין צט:).

מאורן של ישראל שבת הגדול

וילך למסעיו מנגב ועד בית אל, פירש רש"י ז"ל שהיה לך באבסנויות שלך בהם בהליכתו וכו', דבר אחר בחזרתו פרע הקפותיו.

שמעתי בשם כ"ק אדמו"ר זי"ע שהמליץ הענין, שאברהם אבינו ע"ה היה מפורסם, ובדרכו באו אליו אנשים לבקשו שיתפלל בעדם (ב"ר לט, יא), זה היה צריך לישועה על בנים, וזה על בריאות או על פרנסה, והוא הבטיח לכל אחד ישועה, ובתוך הזמן שנסע למצרים וחזר, האנשים האלו נושעו, וזהו בחזרתו פרע הקפותיו היינו שנתקיימו הבטחותיו. וסיים כ"ק אדמו"ר הגדול זי"ע בצחות לשונו הקדוש, אבל אותם המנהיגים המקבלים כסף מההמון, והם אינם מובטחים שברכותיהם יתקיימו. המה יראים לנסוע בחזרה בהמקום שהיו מקודם.

(מאורן של ישראל אות טז, אמנות משה פר' לך את

יא)

ויחלק עליהם לילה

בשני זמנים האלה, ביום הכיפורים דלית ליה רשות לאסטוני [שאיך לשטן רשות לקטרג על ישראל], ובליל התקדש חג, ויכל כל אחד לפתוח פיו הן בתפילה והן בברכות, לפי שאז מתעורר רחמים רבים ממקום גבוה מאוד נעלה, ממילא ויכל כל אחד לפעול לעורר רחמים רבים ולפעול בתפלתו כל טוב.... וגם זה האור

התעורר לאברהם אבינו ע"ה כמו שנאמר (בראשית טו, טו) ויחלק עליהם לילה, וכמבואר במדרש רבה והובא ברש"י ז"ל (שם).

תולדות יא

הבט נא השמימה וספור הכוכבים

אברהם [אבינו היה] ראשון למאמינים, ובו נמצא בתורה פעם ראשון ענין אמונה, כמו שנאמר 'ויוצא אותו החוצה' ואמרו חז"ל העלה אותו למעלה מכיפת הרקיע, ודרשו ז"ל שהעלהו למעלה מחללו של עולם. הוא דאמר ליה 'הבט נא השמימה' וראה 'וספור הכוכבים', 'אם תוכל לספור אותם', שאי אפשר לבשר ודם לספור הכוכבים. 'ויאמר כה יהיה זרעך', 'והאמין בה' באמונה שלימה שהוא כל יכול. וזה שאמרו העלה אותו למעלה מחללו של עולם, כי אמונה היא למעלה מהעולם, היינו למעלה מהמדות ומהשגות הנבראים... ואברהם אבינו ע"ה למד כל העולם כולו דרך אמונה, להאמין בה' ובאחדותו ית"ש, כי הוא כל יכול ומאשפות דלותנו ירוממנו, וספור הכוכבים, כי מגודל חיבה ואהבה עזה מהשי"ת לעמו ישראל סופר ומונה אותם, ומחשב לדבר שבמנין, ואם אדם שמונה איזה דבר מחשיב אותה לדבר שבמנין ולא בטל, קל וחומר בן בנו של קל וחומר על ידי המספר והמנין מהבורא ב"ה שדבריו חיים וקיימים, כח מספר שלו שספר אותם עושה אותם לדבר שבמנין, ואינם בטלים ח"ו אף שהם בשפל המצב.

סוכות ו

כה יהיה זרעך

הקב"ה הבטיח לאברהם אבינו ע"ה שבניו יהיו מאמינים בני מאמינים

ויאמר לו כה יהיה זרעך, והאמין בה' ויחשבה לו צדקה, ופירש רש"י ז"ל שהקב"ה חשבה לאברהם לזכות ולצדקה האמונה שהאמין בו. והיינו כי צדקה

היא העומדת לעד... והיינו שכח אמונתו של אברהם אבינו ע"ה, ראשון להמאמינים, ניתן לנו בבחינת צדקה, שגם אנחנו כשנהיה בבחינת שחה לעפר נפשינו בלא מצוות ומעשים טובים, אף על פי כן בזכות האמונה שאנחנו מאמינים בו ית"ש ובחסדו, נתעורר זכות אברהם אבינו ע"ה להגן עלינו ולהוציאנו מאפילה לאורה... וזה הוא הבטחה שהבטיח הקב"ה לאברהם אבינו ע"ה 'כה יהיה זרעך', שגם הם יאמינו כי אני עושה הכל ואני משדד המערכות.

חנוכה ב

הקב"ה מחשיב לנו לצדקה את האמונה שאנו מאמינים בו

זה עצמו מה שחושב לנו הבורא ב"ה אמונתנו לזכות ולצדקה וחסד, וכמו שכתוב (בראשית טו, ו) והאמין בה' ויחשבה לו צדקה, שחשב לאברהם אבינו ע"ה אמונתו לחסד, זה עצמו הוא מגודל חסדי השי"ת אשר לא תמנו, כי מה הזכות הזאת, ולמה לא יאמין באלקי אמן ובאחדותו ובהשגחתו, כי אף רגע אחת אם מסיר השגחתו ומסלק כוחו הוא נשאר כאבן דומם, אך מצד רוב חסדיו ורחמיו שחפץ לזכות את ישראל חושב זה לזכות וחסד, וזהו זכר חסדו ואמונתו לבית ישראל, ר"ל מה שזכר אמונתנו לזכות, היא מחסדיו הטובים והמרובים.

סוכות ח

אברהם אבינו הוריש לנו את אור האמונה

אברהם אבינו ע"ה מוריש לנו נחלה, וזרח בחושך אור לישרים, הוא אור אמונה, שהוא היה ראשון למאמינים, שבו נמצא בתורה פעם ראשון אמונה, כמו שנאמר והאמין בה', והופיע אור האמונה לבני בניו בעת החשכות, שיהיה להם במה להחיות את נפשותם האומללים והנדכאים, להאמין בה' ובאחדותו ית"ש... שהאיר אור האמונה לעת החשכות אשר

עד למעלה ראש, ואנו עושים המצוה בלי דעת, שאין אתנו יודע עד מה, רק במעשה ידינו בלבד, ואין לנו מי ליחד היחודים העולים 'נר' כנודע, עם כל זאת על ידי אמונתנו, אמונה פשוטה בבחינת ואמונתך בלילות, היינו בהמצות שאנחנו עושים בלילות, וספור הכוכבים, שהדלקת נר חנוכה היא מהמצות העומדים ברומו של עולם, כמו"ש האר"י הקדוש חמ"סי עליך ראשי תיבות נ' חנוכה מ' צה ס' וכה, ונעשים בלילות, נזכה למאירת עינים.

חנוכה ח

יהיה בתוקף הצרות והגלות, ומגודל הלחץ והדחק, אשר בכל יום קללתו מרובה מחבירו, ויאמרו ח"ו בלבבם שכביכול שכח מהם, כי שחה לעפר נפשינו, נטע והשריש בלבם אמונת אומן להאמין בה', עד ישקיף וירא ה' משמים לרחם עליהם ולהוציא ממסגר נפשם. ובזכות האמונה יזכו להישועה.

ח"י שרה ו

חמסי עליך – בזכות המצוות שאנו עושים בלילות נזכה למאירת עינים.

'נר לרגלי דבריך ואור לנתיבותי' (תהלים קיט, קה). היינו המצוה עצמה הוא 'אור לנתיבותי', היינו כנודע הדלקת נר חנוכה מורה על יחודים גדולים ונפלאים

וַיִּלֶךְ אַבְרָם כְּאֲשֶׁר דִּבֶּר אֱלֹהֵי ה'.

בְּאֵמַת אַבְרָהָם אָבִינוּ עָלֵינוּ הַשְּׁלוֹם הָיָה חֶפֶץ
וְהַשְׁתַּוְּקָה וְהַתְּגַעְגַּע לְלַכֵּת לְאַרְץ יִשְׂרָאֵל, אֲלֵא
שְׁלֵא הָיָה לוֹ רְשׁוּת לֵילֵךְ, אֶף עַל פִּי כֵן כְּשֶׁאָמַר לוֹ
הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא 'לֵךְ לֵךְ' לֹא הֵלֵךְ מִחֲמַת חֲשָׁק
וּרְצוֹן לְבוֹ, רַק וַיִּלֶךְ אַבְרָם כְּאֲשֶׁר דִּבֶּר אֱלֹהֵי ה', הֵינּוּ
שֶׁהֵלֵךְ רַק מִחֲמַת דְּבִיר ה', לֹא מִחֲמַת רְצוֹנוֹ כְּלָל,
וְזֶה הוּא נִסְיוֹן גָּדוֹל.

לך לך א.

אמרות ופנינים יקרים

מספה"ק ישמח ישראל

האבות הק' + אברהם אבינו

אשר אין להם קיום והוויות, והקריאה מעורר הזמן והזמן מעורר הקריאה ומסוגל לתשובה.

חיי שרה ח

כל אחד מושרש בשורש קדוש האבות יש לך להתחזק במה שאתה ענין עין אבות הראשונים, ואתה מושרש בשורש קדושת אבות, והשורש הזה אינו מניחך להעקר ממקומך, אפילו כל הרוחות שבעולם לא יזיזו אותך ממקומך לחוזה השורש, וי"ו מוסיף, וי"ו הוא אות אמת, ועל ידי האמת אתה מעורר שורש האבות, ואתה נקרא 'שארית ישראל', כי אתה נשאר מהם, וגם

כי שמך ישראל

שמות א

ימי האבות שקדשו בחייהם מאיר לנו כמו הלבנה

הלבנה בעצמותה היא רק מראה שחורה ולטושה, רק מקבלת מתוקף אור השמש, וכמו שכתבו המקובלים סיהרא לית לה מגרמה כלום, וכח אורה בעת חשכות הלילה היא רק מתוקף אור השמש, כן מעשה אבות סימן לבנים, ימי שנותיהם שקדשו וטהרו מאירים לבניהם בעת החשכה, וזה 'ונחלתם לעולם תהיה', ירושתם הוא לעולם.

חיי שרה ו

תפילות האבות מתעורר בתפילתנו וכוח יוכל כ"א לחזק את עצמו

ימי שני חיי אבות הקדושים הפיעו אור לאסתר בעת החשכות. כן יאיר לנו ה' להאיר לנו מתוך החשיכה ולא

אבות הק'

האבות תיקנו את עצמם שלא יוכלו לעשות שום תנועה נגד רצון ה'.

אינא בשם הרבי רבי ברוך ממעזיבז זצללה"ה ז"ע נכד הבעל שם טוב הקדוש זצללה"ה ז"ע, שהאבות הקדושים שהיו מרכבה לשכינה (ב"ר מז, 1), היינו שהמה תיקנו את איבריהם שלא יהיה ביכלתם לעשות שום תנועה שהוא נגד רצון הש"ת.

מאורן של ישראל וישלח א

ימי שני חיי האבות הקדושים הופיעו אור על ימי החושך להאיר אותנו מתוך חשיכה

באיזה זכות נזכה בתוקף חשכות וקושי הגלות למלכות שמים, ותמלוך אתה מהרה לבדך על כל מעשיך, כאשר אין לנו זכות ולא מנהיג ולא מעורר, בזכות ימי שני חיי האבות הקדושים, שהופיעו אור על ימי החושך להאיר אותנו מתוך חשיכה.

חיי שרה א

קדושת מעשיהם התמימים של האבות מתעורר בכח הקריאה אם זוכה לקדש ולטהר הזמן מכניס הויה בהזמן, ויש לשנים

האלה קיום והויות למען יעמדו ימים רבים, וזה נחלתם לעולם תהיה, ר"ל בקדושת מעשיהם התמימים היו מכניסים הויה בהזמן, שיהיה לעולם לבני בניהם לעת רצון בעת הצורך בימי עניינו ומורדונו, להקים גם שנותינו

על ידי הקריאה בתורה על האבות נתעורר קדושתם

מבואר במדרש 'ואלה ימי חיי אברהם' שחבב הקב"ה שנותן של צדיקים וכתבם בתורה כדי שתהא נחלת ימיהם זכורה לעולם, היינו על ידי מה שקורא בתורה ימי שנותיהם נתעורר קדושת הזמן קדושת שנותיהם, ובאורם נראה אור.

חיי שרה ו

יהיה עוד אור יקרות וקפאון בזכות ימי שני חייהם כש"נ ונחלתם לעולם תהי', כאילו הם עומדים ומתפללים בעדנו, וכש"נ ואברהם עודנו עומד לפני ה', ותרגומו עד כען משמש בצלו קדם ה', פירוש כאשר אנחנו מתפללין ואין אתנו יודע לעורר רחמים, מתעורר בתפילתינו תפילת אבותינו הק', וכאילו היו מתפללים עתה בעדנו.

חיי שרה ה

והכן לבכם אליך

וזה מאה"כ ה' אלקי אברהם יצחק וישראל אבותינו שמרה זאת לעולם ליצר מחשבות לבב עמך והכן לבבם אליך, שמתפללים אנחנו שיעורר ה' תפילת אבותינו, ויכון לפניו כוונת לבבם שהיו יודעים להתפלל בלב נכון, ותפילתם עודנו עומדת תמיד וגוונ בעולם העליון ומתחברת עם תפילתנו. ובזה יוכל כל אחד ואחד לחזק את עצמו עד אשר נזכה לאור הגדול.

חיי שרה ו

בזמן הזה נקל לביא לאמונה

באמונה החזקה יוכל להמשיך חיים מעליאל,

בבחינת וצדיק באמונתו יחיה, לכל המקומות ולבבות החשכות שיהיה בבחינת חי. ובפרט בזמן הזה בנקל יוכל לזכות לאמונה, שמתנוצץ אור האמונה מאבות הקדושים שהופיעו אור אמונה לעת החשכות, ונצרך רק שיגיעו מעשיו למעשה אבות היינו בנגיעה בלבד, כמאמרם ז"ל כל אחד ואחד חייב לומר מתי יגיעו מעשי למעשה אבותי אברהם יצחק ויעקב.

בכה האמונה מעוררים זכות האבות להאיר לנו בתוך החשבות

ובאמונה זו שמעשיו נוגעים למעשה אבות מעורר זכות אבות, זכות מלשון זך וצלול, כי ע"י החטאים ופשעים נחשך בעדם אורם, ע"ד הכ' סכותה בענן לך מעבור תפלה, וטחו עיניהם מראות, וכמ"ש דהע"ה השגוני עונותי ולא יכולתי לראות, ובכח אמונתם מעוררים קדושת האבות המאמינים, ויזכו שיתפקחו עיניהם לראות, ויראו אור הצלול והבהיר, וכאור בקר יזרח אור ויראו עצם תוקף האור מהשמים, וכמאה"כ וכעצם השמים לטהר, מלשון השבת מטהרו, לשון אור, ונזכה שקדושת הזמן יאיר לנו בתוך החשכות.

חיי שרה ה

על ידי אמונה פשוטה יזכה להתחבר ולהתקשר עם

האבות

מן המיצר קראתי יה, שצועק מצרת לבו שפגם ביו"ד ה"א, וכמו"ש על הפסוק כל רודפי"ה השיגוה בין המצרים, שמישים אל לבו עד כמה שהיה מלכלך הצלם

אלקים, וגוף וברית כחד חשבינך, עם כל זה על ידי אמונה פשוטה שמאמין בחי העולמים אשר בידו כל ובידו לגדל ולחזק לכל, לחזק ולאמץ גם אותי ולטהר רעיוני ולבי לעבודתו ית"ש, ולשוב בתשובה שלימה לפניו ית', ימשיך על עצמו התעוררות רוח החיוני, ויזכה להושיבי עם נדיבי עמו, להתחבר ולקשר באבות הקדושים שנקראו נדיבי עמים, כמו שכתב רש"י ז"ל.

סכות כז

כל הפעולות של האבות הניחו לבניהם אהריהם כשיצטרכו להתעוררות הרחמים

בתיקף הגלויות וחשבת הזמן יהיו בשפל המצב מאוד, ואין גדר גדר ואין מי שיעמוד בפרץ להפניע בעדם, ומה יעשו עניי הצאן, לזאת הבורא ב"ה ברוב רחמיו וחסדיו הופיע אור זכות הצדיקים הקדושים, שהמה צפונים ברכיקע, להאיר לבניהם בעת שיצטרכו מי שיעורר להם אור הרחמים, ולהאיר להם מתוך חשיבה, וכמו שאמר דוד המלך ע"ה 'פועל פעלת בימיהם מימי קדם, ר"ל כל הפעולות והטובות שפעלת בימיהם הוא מימי קדם בזכות הקדמונים, והם נחלת הצדיקים לבני בניהם בעת שיצטרכו.

העכה ח

צדקתם עומדת לעד

וכמו שהצדיקים מקדשים מקומם שהוא בחי' עולם מ"עולם "שנה נפש.. וזה נשאר לעד ולזכר עולם יהי' צדיק, כן גם ימי חייהם שהוא בחי' שנה מ"עשן נשארים לעד להאיר מתוך חשיכה, וכש"נ זרח בחושך אור לישרים, ושנותיהם קיימים לעד עבורנו בעת שהעולם הוא בחושך, ואין מי להאיר הזמן ולהמשיך מידת יום ללילה, יעמוד לנו זכותם.

חיי שרה ב

הקב"ה מגביה את השב
מתוך אמונה שיוכל לשבת
יחד עם האבות הק'

מקימי מעפר דל, שהוא מקים ומגביה את הדל מן העפר, מאשפות ידים אביון, אביון הוא שתאב לכל דבר, כמאמר חז"ל, שתאב למה שאינו ראוי להתאוות, עד שפגם במדת יסוד שנקרא אביון כנודע. [וכשיתקן באמונתו מדת יסוד יזכה] להושיבי עם נדיבים עם נדיבי עמו, שמקימו ומרימו כל כך למעלה ראש, שיוכל לזכות לשבת יחד עם האבות הקדושים, שנקראים 'נדיבי

עמים', כמו שפירש רש"י הקדוש נדיבי עמים נאספו, שהתנדבו עצמם לטבח ולהרג על קדושת שמו.

פסח קכט

אברהם אבינו [א]

לכבו היה מקודש כמקדש ממש, והיה מלא תמיד
אהבה ויראת ה'.

כל לבבו של אאע"ה היה רק לה' לבדו, מקודש כמקדש ממש, כסא להשראת השכינה, כמש"ה ומצאת

את לבבו נאמן לפניך, וכפי' הירושלמי שעשה מיצה"ר טוב, ואם כן לא הי' יכול שום מחשבה אחרת למצוא מקום בלבו של אאע"ה בלתי המחשבה הזאת לקיים מצוה זו, להקריב את יצחק בנו, וכמו שנאמר אחד הי' אברהם, היינו שאאע"ה היה כולו אחד, שהי' מלא תמיד אהבה ויראת ה', יראה עילאה בגין דאיהו רב ושליט עיקרא ושרשא דכל עלמין, וממילא הי' לב אע"ה שוה בכל תהלוכותיו רק ביראת ה' כל היום, כי כל מעשיו הי' רק מה שהוא רצון ה', וכמעט לא הי' ניכר בו התפעלות יותר בעת עשיית המצוה באכילה ושת' וכדומה, כי כל אלה הי' רק לעשות רצון ונחת רוח לד'.

ט"ז סיון

ביטל כל רצונותיו לאחד
יחיד ומיוחד

מדת אברהם שמדתו הוא חסד, חסד שבקדושה, היינו שכל האהבות והרצונות שלו היו בלתי לה' לבדו, ולא הי' אוהב דבר זולת אהבת ה', והי' מוסר נפשו, מצד אהבת הבורא יתברך שמו, לעשות

מצותיו ית"ש, וכמו"ש חז"ל עה"פ נדיבי עמים נאספו עם אלקי אברהם, שהתנדבו עצמם לטבח ולהיגר על קדושת השם, ובפרט אאע"ה שנתנסה בעשרה נסיונות, וכמאמר הכתוב אחד הי' אברהם, שביטל כל רצונותיו לאחד יחיד ומיוחד, והאדם שמבטל עצמו מכל וכל בתכלית הביטול לאהבת ה' ולדבק נפשו בהשורש, אז יוכל לבטל כל המחשבות זרות שיש לו בשעת העבודה בתורה ותפילה.

סוכות ז

בזכות האמונה מעוררים כוחו וזכותו של
אאע"ה וזוכים לפרנסה ולרפואה שלמה
"ובימי "רעבון" ישבעו ר"ת ר"ו, היינו אף שלא
יהיה מי שיכול להמיתק הגבורה שנימו' ר"ו,
ולהמשיך חסדים ורפואה שלימה המרומז
בר"ת ר"ו "רפאינו" "ונרפא, אז יתעורר לנו
זכות אברהם אבינו ע"ה שמרגלית היתה תלויה
בצוארו וכל חולה הרואה אותה נתרפא, ושמש
צדקה ומרפא בכפני', וזו היא האמונה השלימה,
ויתעורר גם עלינו בשפלותינו, ונוכה גם אנחנו על
ידי האמונה בימי החשכות, להאיר גם עלינו אור
ה' וחסדים טובים ופרנסה טובה ורפואה שלימה
לנו ולכל ישראל.

חיי שרה א

מאברהם אבינו ע"ה שיזכה גם הוא לאהבת ה', ... וזהו אתערותא דלתתא, ועי"ז נתעורר אתערותא דלעילא, היינו ע"י אהבת אברהם נתעורר אהבת ה' ית' על ישראל.

סוכות ז

הנכנע והשפל יזכה לעורר זכות אברהם אבינו ואמונתו

אאע"ה ה' ראשון למאמינים ובו נמצא בתורה פעם ראשון אמונה כדכתיב והאמין בה', ולמד כל העולם כולו להאמין בה' ובאחדותו ית"ש, וזכותו עומדת לנו... ועי" מדת אמת ואמונה שהיא חד, זוכה לחשוב חשבון נפשו בחשבון אמיתי, ואז רואה מצבו השפל, וממילא נעשה נכנע ושפל, ולבבו נשבר לקרעים מעומק מרידות הלב, כי יודע מרת נפשו ופרי מעללותיו המועטים לעומת גודל ויקרת רוממות ה', ... מגודל הכנעתו ולבבו הנשבר והנדכה מעורר מדת עושה חדשות שהוא נגד מדת חסד, כנודע דברי האר"י הק' בהסידור, ונעשה כבריה חדשה וכקטן שנוול, ואין אני אלא אחר, ומקבל עול מלכות שמים מחדש על רמ"ח אבריו ושס"ה גידיו, ולשאת עליו עבודת הקודש מהיום והלאה.

סוכות ח

קירב את כל הבריות והודיעם חקי חיים וכי יש ארון יחיד ומיוחד ומנהיג העולם

האדם המעולה במעלות שחננו ה' צריך לקרב הרחוקים מאת ה', ולקרבת לה', להחזירם בתשובה וללמדם תורת ה'. וזה ענין אומרם ז"ל דשני אלפים תורה התחילו מאאע"ה מ' ואת הנפש אשר עשו, היינו דזה ענין נתינת התורה, ועיקר התורה הוא 'ואהבת לדעך כמוך', ומה דסני לך לחברך לא תעביד כמאמר הלל ור"ע, היינו עיקר האהבה היא להורות גם לחבירו בתורת ה' ואת הדרך ילך בו, למען ידע גם הוא כי ה' הוא האלקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד, ולא שיחפוץ להיות צדיק אחד בעולם ולמדן אחד... ועד אאע"ה היו שני אלפים תוהו כנודע מסה"ק, ... ואאע"ה ע"י שתי כליותיו שהי' לו כשני רבותיו ולמדוהו תורה, הבין דרך התורה וכוונתה, והתחיל לקרב לכל הבריות

היה ראשון למאמינים ועי" האמונה נזכה להתעוררות זכותו

כנודע שאברהם אבינו ע"ה היה הראשון למאמינים, ובו נמצא בתורה פעם ראשון ענין אמונה כדכתיב והאמין בה', והקנה כל העולם כולו להקב"ה, שלמד אותם דרך אמונה להאמין בה' ובאחדותו ית"ש, וזכות זה נשאר לנו, שאף אם נהי' ח"ו בבחי' מתים במעשינו כנ"ל, אעפי"כ אם נאמין ברוממות השי"ת שהוא כל יכול ומאשפות דלותנו ירוממנו, יתעורר לנו זכות של אאע"ה וירחם עלינו, וזהו דברי המדרש לכשיהי' בנין בלא גידים ועצמות, זכותך, היינו האמונה אשר יאמינו, יעמוד להם, ועי" האמונה יזכו להמשיך חיות דקדושה ממקור החיים לכל אבריהם וגידיהם.

שופטים ד

בכח אמונה שהשריש בנו אבינו הזקן אאע"ה מעורר רחמי ה' אין סוף ואין תכלית

שאברהם אבינו ע"ה בכח צדקתו וקדושתו הזריח והופיע אור אמונה, לעת חשכת הזמן, שיחשך קודם האור, שיהי' להם במה להחיות את נפשם האומללים, שיאמינו בה' באמונה פשוטה שהוא משגיח על כל, והוא המסבב כל הסיבות... כי הוא בחי' העדר קודם להוי', והכל היא טובתו ממש, ואף מי שהוא בשפל המצב מאוד שהגבורות והדינין מתגברים עליו ר"ל, עכ"ז בכח אמונה שהשריש בנו אבינו הזקן אאע"ה מעורר רחמי ה' אין סוף ואין תכלית, ומגביה [א"ע] למעלה למקום גבוה שאין שם שום מגע גוי וקטרוג, ... וזהו ואמונתך בלילות שגם בעת חשכות לילה צריך להאמין בד' באמונה שלימה, ועי"ז זוכה אח"כ להגיד בבוקר חסדך, לאור יום... כי באמונה זו זוכים לאור יום.

סוכות ה

האיר לכל איש ישראל שיוכל לזכות לאהבת ה'

וזהו כל האזרח בישראל ישבו בסוכות, אזרח הוא אברהם כדברי חז"ל על משכיל לאיתן האזרחי, ... וזהו צירוף אזרח א' זרח, שאאע"ה הופיע והזריח אור מיחיד ומיוחד שיוכל כל אחד מישראל לעורר בקרבו החלק

לכל העולם כולו תורת ה'.

שבועות יח

אברהם אבינו לימד אותנו אור האמונה להאמין בה' אף בעת החשכות בבחי' ואמונתך בלילות
אאע"ה מוריש לנו נחלה זרה בחושך אור לשרים,
הוא אור אמונה, שהוא ה' ראשון למאמינים, שבו נמצא
בתורה פעם ראשון אמונה כמש"נ והאמין בה', והופיע
אור האמונה לבני בניו בעת החשכות, שיהי' להם במה
להחיות את נפשם האומללים והנדכאים, להאמין
בה' ובאחדותו ית"ש... עד ישיקוף וירא ה' משמים
לרחם עליהם ולהוציא ממסגר נפשם, ובזכות האמונה
יזכו להישועה.

חיי שרה ו

אברהם אבינו הוריש לנו להתחזק באמונה
'כי אשב בחושך ה' אור לי', היינו אם אני מאמין
בה' בעת החושך, ה' אור לי, כי עצתו אמונה להאמין
בה' אף בעת החשכות בבחי' ואמונתך בלילות, כי עוד
ירחם עלינו ולא יהי' שום כליון ח'ו בבני יעקב, וכמאמר
הכ' אני ה' לא שנית ואתם בני יעקב לא כליתם, כמו
שאינן שום השתנות בהוי' ב"ה כך בני יעקב לא כליתם,
וכל מה דעביד דחמנא לטב עביד וכ"ז הוא לטובה, ואין
זה הסתרת פנים רק מתוך הצרה ימציא פדות ורוחה,
וכמ"ש בזה"ק לית נהורא אלא ההוא דנפיק מגו חשוכא
[וזאת הוריש לנו אברהם אבינו ע"ה].

חיי שרה ו

ולהודיעם חקי חיים, וכי יש אדון יחיד ומיוחד ומנהיג
העולם, כי גדול כח לגימא שמקרבת את הרחוקים היינו
באכילה בקדושה, או מסעודת צדיק שמקדש ומטהר
את אכילתו נוכל לבוא בתשובה... ולפיכך האכיל אאע"ה
לכל האורחים לקרבם תחת כנפי השכינה ולהשפיעם
ממה שחננו ה', כי כן הי' רצון ותכלית הבריאה דין
הניין לי'.

שבועות יח

אבילת המלאכים אצל אאע"ה השפיע להם קדושה
והשיגו את מטרת הבריאה

כשאכלו המלאכים אצל אאע"ה והשפיע להם בגודל
קדושתו וכוונתו הקדושה במצות הכנסת אורחים
להיטיב לזולתו, כאשר הי' תכלית בריאת העולם, ראו
והבינו גודל קדושתו והשגתו בחלק אלקי ובכוונת בריאת
העולם, וטוב לימודו לאחרים ללמדם תורה ודעת, וכי
לו נאה להיות שלוחא דרחמנא לקרב ולזכות הרבים
לעבודתו ית"ש.

שבועות יח

תיקן מרת חסד והשפיע בעין טובה לזולתו
ואולי הפירוש באמרם ז"ל ותורת חסד על לשונה
תורה ללמדה זו היא תורה של חסד, היינו שמחסדי
השי"ת ברא העולם למען להיטיב לזולתו, ומי שהוא
דבוק במדותיו יתברך והוא איש חסד משיפע מחכמת
תורתו לאחרים, ואברהם אבינו ע"ה שהי' עיקר מתקן
מדה הזאת, חסד, הוא הי' המשפיע בעין טובה לזולתו,

לימד כל העולם כולו דרך אמונה, להאמין בה' שהוא כל יכול ומאשפות דלותנו ירומננו

והוא הי' ראשון למאמינים, ובו נמצא בתורה פעם ראשון ענין אמונה, כש"נ ויוצא אותו החוצה, ואח"ל העלה אותו למעלה
מכפיפת הרקיע, ודרשו חז"ל שהעלהו למעלה מחללו של עולם... כי אמונה היא למעלה מהעולם, היינו למעלה מהמדות
ומחשגות הנבראים, ואאע"ה לימד כל העולם כולו דרך אמונה, להאמין בה' ובאחדותו ית"ש כי הוא כל יכול ומאשפות
דלותנו ירומננו, וספר הכוכבים, כי מגודל חיבה ואהבה עזה מהשי"ת לעמו ישראל סופר ומונה אותם ומחשב לדבר
שבמנין, ואם אדם שמונה איזה דבר מחשיב אותו לדבשב"מ ולא בטל, ק"ו ב"ב של ק"ו ע"י המספר והמנין מהבוב"ה
שדבריו חיים וקיימים, כה מספר שלו שספר אותם ועושה אותם לדבשב"מ ואינם בטלים ח"ו אף שהם בשפל המוצב.

סוכות ו

לעילוי נשמת

זקני הרה"ח ר' מאיר דב"ר שמעון יצחק ז"ל רכניצר

גלב"ע י"א אדר

א"מ הרה"ח ר' בנימין ב"ר מאיר דב"ל רכניצר

גלב"ע ז' תשרי תשפ"א

א"מ האה"ח מרת בריינדל ב"ר אברהם ז"ל רכניצר

גלב"ע ב'ג' כסלו תשנ"ה

מו"ח הרה"ח ר' נתן נטע ב"ר שמעיה ז"ל שושיצקי

גלב"ע ט"ו מרחשון תשס"א

ת.נ.צ.ב.ה.

